49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2256 Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 20-2 ԴՈՒՇԵՄԲԵՐ 1908 19 ԹՇ. ԻՎՎԷԻԼ 1324 – 7 ՇԻՎՎԱԼ 1326

Մանզումէի Էֆքեար

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیازی : (اوحانس فریدد)
ادارهخانهسی : باب عالی جادهسنده

ԱՋԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 54
CONSTANTINOPLE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԿՆ·	ՎԵՑԱՄՍ·
Թոյլոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ, Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար ժամանակաւոր պայմաններ։

"ՄԱՄՈՒԼԸ ԱՋԱՏ Է ՕՐԻՆԱՑ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՄԻՋ„
(ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՅՕԳ· 12)

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
Որու կ'ուղղուի ամէն գրութիւն

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՍՊԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ԵՏՅՁԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԷ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԴՐՈՒԱԳՄԸ ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՍԱԹԼԵՔԱՆ ԿԱՏԹԱԾ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՍԵՐԸ

Հիւսէյին Ամէի օրենագէտ մը չէր։ Թէև ան ունէր անհնազանդ զօրեղ կամք մը և նեղմիտ հայրենասիրութիւն, բայց չատ յստակ ու կարճատես էր հասկնալու այն հանգամանքը որուն մէջ Թուրքիան կը գտնուէր։ Անիկա փափաքէր, հաւատալ, իշխելու փափաքը ունեցող մըն էր, և իրեն համար բնական կը թուէր, որ մարդ մը, ան ալ Սէրասքէրը՝ ամէնուն գլխուն վրայ կենալու է, որպէս զի ան ըլլայ ուժեղ, միւսները տկար, ան ըլլայ հարուստ, միւսները աղքատ, ան ըլլայ բռնակալ մը, միւսները տարուկներ։ Անիկա ծայրայեղ առելութիւն մը ունէր Մուրատի հանդէպ, դէպի բաւականը ցոյց տուած համակրութեան համար։ Անիկա չէր կրնար տանիլ Մուրատի հակառակութիւնը իրեն հանդէպ և որոշած էր Մուրատի հետ վարուիլ իբրը աղայ մը։ Ամէին պատրաստ հաճոյան մը ունէր յանձին Բիւշրի, որ հոսանքին հակառակ լողալու համար չատ ակար ըլլալով, միացաւ Ամէինին և մնացեալ նախարարներուն, որպէս զի այդպիսով կարողանար հակազդել Սուլթան Մուրատի արմատական բարեփոխումներուն։

Ու երբ Ամէին վերադարձած էր Մուրատի քովէն, հարցուց իր պաշտօնակից նախարար Բիւշրին։

— Տեղեկութիւն ունի՞ք փոսիչային նոր ծրագիրէն։ Այս երիտասարդը ամէն բան բարենորոգել կ'ուզէ։ Անիկա Դրան բոլոր հպատակները միւնոյն ատենարանի վրայ կը դնէ և հաւատար կ'ուզէ ճանչնալ զանոնք քաղաքականապէս եւ կրօնապէս։ Անիկա կը փափաքի այն տեսակ Սահմանադրութիւն մը հաստատել որ իսկոյն կրնայ ոչնչացնել միւսիմանութիւնը բոլոր իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները։

—Նա՞ գէշ, չա՞ գէշ, բացագանչեց Բիւշրի, որքան իր արցունքոտած աչքերը։

—Մինչ այս Սահմանադրութիւնը, զոր հաստատած ենք օրէնքի և կարգապահութեան վրայ, և որ անուշա հրաւատ Թուրքերու առանձնաշնորհումները չի խախտեր, բաւական չէ՞ այս կեավուրներուն համար։

—Այո՛, փաշա, այո՛, պատասխանեց Բիւշրի շարժելով իր գլուխը, ճիշտ իմ գաղափարս ալ այդ եղած է։

—Ու այս մասուրը կ'ուզէ Փարլամէնթ մը շնորհել հաստատակ ժողովուրդին, որպէս զի անոնք մեզի համար օրէնքներ գծեն։ Այս բոլոր ծուռ ստգերով դերձակները և ճագատ աչքերով կօշկակարները, այս ամբողջ սարուկները, այս դեժգնդակ գաղաններ, այս բոլոր մարդասպաններն ու կալաթալի Թափթփուքները, որոնք ծնած են միայն ծառայելու և որ ասկէ զատ բանի մը յարմար չեն, պիտի խաղաղութիւն հաստատեն և պատերազմ յայտարարեն ու մեր առանձնաշնորհումները պիտի խլեն։

—Աստիկա լիւելու չէ երբէք, ըսաւ Բիւշրի։

—Բայց, խորհելու է ասոր վրայ։ Անդամ մը եթէ այս խուժանը պետութեան դեկը իր ձեռքը անցնէ, այլևս մեզ ապրո՞ւ ըսելու է բոլոր հեղինակութեանց, բոլոր օրէնքներու և կարգապահութեան։ Կը համաձայնի՞ք ասոր։

Ո՛չ, ո՛չ։ Ես ամբողջովին ձեր կարծիքն եմ։ Մուրատը երազող մըն է, ան փորձառութեան կը կարօտի դեռ, ըսաւ Բիւշրի։

—Աղէ՛կ, ուրեմն, պիտի միանա՞ք մեզի։ Պիտի հակառակի՞ք Մուրատի բարեփոխեալ երազներուն։ Միւս բոլոր նախարարները համամիտ են ինծի։ Մենք մեր միացեալ ուժը պիտի գործադրենք Սուլթանին վրայ և հասկցնենք անոր, որ անիկա նոր զրօ մըն է, և իրական ոյժը իր նախարարներուն ձեռքն է։

—Այո՛, այո՛, համաձայն եմ, կրկնեց Բիւշրի։

—Անաչառ վարչութիւն մը, լաւ բանակ մը և աղուոր նաւատորմիղ մը Թուրքիոյ համար։ Մնացեալ խնդիրներու մասին անիկա կրնայ յարմար դատածը ընել։ Ինչ գաղափարն ալ այս չէ։

—Այո՛, այո՛, փաշա՛, մենք իրար կը հասկնանք։

Ու այսպէս, Ամէի կռնակ ունենալով Բիւշրին ու մնացեալ նախարարները, հակառակ կեցաւ Մուրատի նախագծած բարենորոգումներու ծրագրին։

Թէև Միհնաթ փաշա միւս նախարարներէն բաւական աղատամիտ էր և Մուրատի գաղափարներուն քանի մը կէտերուն համախոհ, բայց այդ օրէնսգէտը ատոր մարդասիրական ընտրութիւնէն զուրկ էր։ Եւ թէև Մուրատի և Միհնաթի միջև այսպիսի տարբերութիւն մը կար, բայց Թուրքիոյ մէջ միայն Միհնաթն էր որ Մուրատի քանի մը գաղափարները կրնար գործնական հողի վրայ դնել։ Միհնաթի նշանաբանն էր «յարմարել»։ Անիկա միհնոյն ատեն թէ՛ Միրզայի հետևորդն էր և թէ Թուրք հայրենասէր մը։ Միհնաթ պարզ կերպով կը տեսնէր որ Թուրքիոյ դոյութիւնը անկարելի էր, եթէ անիկա Եւրոպական ազգերու չափով չընթանար։

Սէրասքէրն իր ամբողջ վրէժխնդրութիւնը այժմ Թափած էր Սուլթան Ազիզի վրայ։ Եթէ անիկա իր պաշտօնակիցներուն հաւանութիւնը իր կողմն ունենար, Ազիզ չատանց ապաննուած կրնար ըլլալ։ Բայց Ամէի կը զգուշանար Միհնաթէն և սպասնութիւն մաքէն միչա հեռու կը մնար։

Ամէին Ազիզի վրայ գործածած իր միջոցներով, զայն կատաղութեան հասցուցած էր Թոփ-Քափէի մէջ։ Անիկա Ազիզի վրայ ամէն տեսակ անպատուութիւններ բեռցուց, զլացաւ անոր ամենաչնչին չնորհներն ալ և անոր ատժանքը՝ լաւելի անտանելի դարձուց։ Ամէին նոյն իսկ մերժեց և չի կատարեց Սուլթան Մուրատի հրամանը՝ որով անիկա կ'ուզէր որ Ազիզ Զիրաղանի պալատը տեղափոխուէր։ Ամէին երեք օրի չափ ատարկած էր թէ դատաւորութիւն մը պատրաստուած է, և միաժամանակ մերժած էր Ազիզին տալ անոր Տօլմա-Պախչէի պալատան մէջ թողուցած 23 000 ոսկին։ Երբ երեք օր եղաք, Ազիզ տեղափոխուած էր Զիրաղանի պալատը, Ամէի զայն չընդունեալ ատաւ զինուորներով։ Ասկէ զատ, Ամէին հրամայած էր որ Ազիզը դուրս չի թողուն նոյնիսկ իր սենեակներէն, ըսելով.

—Թո՛ղ անոր հոգին բանին մէջ մաքի ու հալի։

Նախկին Սուլթանը և այժմու բանտարկեալը, մինչև իր բանտարկութիւնը տարելով ծայրայեղ ինքնչխնութեամբ մը, հիմա իրաքանչիւր քայլափոխին արգելքներու կը հանդիպէր։ Եւ չատ դժուարին էր մտածել թէ՝ իրեն կը զլացուէր և կը մերժուէր մաքուր օդն իսկ, զոր իր հպատակներուն ամենայատնը կը վայելէր։ Այսպիսի պայմաններու մէջ ամենէն ուժեղ ուղեղ մը, ամենէն զօրեղ կազմածք մը կրնար ընկճիլ ու չի դիմանալ։ Այս պարագան կատաղութեան հասցուցած էր Ապտիւլ Ազիզի պէս միապետ մը, որ միչտ անասնամանօրէն գործադրած էր իր կամքը։ Իր անցուցած կեանքին հակառակորդներ որ կը տեսնէր։ Ի՛նքը՝ Սուլթան Ազիզ, իր բանտարկեալ Մուրատին բանտարկեալն էր հիմա։ Անիկա՝, որ իր հպատակներուն համար Աստուած մըն էր, հիմա կը տառապէր իր մէկ զինուորականին հրամանին տակ։ Անիկա, որուն ցանկութիւնները առանմն չտեսնէին, հիմա սոսկալած էր կրելու իր վերջին նախարարին ամենակատար վիրաւորանքները։ Երէկ մեծ Սուլթան մը, իսկ այսօր խեղճ բանտարկեալ մըն էր։

Վերջապէս, ինչպէս Ամէին կը սպասէր, Սուլթան Ազիզին վրայ ցնորք մը առաջ եկաւ։ Ազիզ, ինչպէս նոր բռնուած առիւծ մը, որ վանդակին մէջ ապրիս ու անդին կ'երթայ կուգայ, կը քալէր իր սենեակին մէջ վեր ու վար, աչքատալով իր մաքէն հեռացնել իր անկումն ու Մուրատի բարձրացումը։ Սենեակին տարածութիւնն ու միակերպ կեանքը՝ վերջնական խանգարման հասցուցին զինքը, ու անիկա սենեակին մէջ վեր վար քալած ատեն սկսաւ արտօրէն ու անդիտակցաբար ինքնիրեն մրմնջել։

— Վա՛ր ու վար, վա՛ր ու վար։ Օդ չիկայ, տարածութիւն չիկայ։ Քսան քայլ վեր, քսան քայլ վար։ Այս անիծեալ որջը... Մէ՛կ—երկո՛ւ—երե՛ք—չո՛րս։ Ա՛լ չեմ կրնար ատիլ. պէ՛տք է դուրս երթամ։

Ազիզ բացաւ դուռը և յանկարծաւ վաստիրին վրայ նայող դաշտավայրը։ Գահապանը, որ կը հսկէր արեւելեան համբերատարութեամբ, խնդրեց Ազիզէն որ ետ դառնայ ու սենեակ մտնէ։

— Շո՛ւն, պուտց գահազարկ միապետը, գիտե՞ս թէ ես ո՞վ եմ։

— Ապտիւլ Ազիզ էֆէնտի էք։

— Կորի՛ր...

Զինուորականը իր գնդապետին յայտնեց իսկոյն, և այդ պաշտօնեան, մօտենալով Ազիզին, քաղաքավար ձեւով մը նկատեց, թէ գիշերուան օդը լաւ չըլլալով, աւելի աղէկ կ'ըլլար, որ Ազիզ ներս մտնէր ու իր սենեակը չմնար։

— Դարձա՛ր ինչ, բացագանչեց Ազիզ, ու քաշելով իր տարճանակը, արձակեց գնդապետին վրայ, որը ճիշտ այդ վայրկեանին թրքական բարեւ մը կը կատարէր, որուն չնորհիւ գնդակը անվնաս անցաւ։ Ատրճանակի աղմուկը չատ մը զինուորներ թափեց այդ վայրը, զոր տեսնելով, Ազիզ մտաւ իր սենեակը։ Սակայն, յանկարծ միւնոյն վայրկեանին անիկա վերադարձաւ կրկին պատուով բարձր ձայնով.

— Մէկը չունի՞մ մեթէ զիս պաշպանող։ Ո՞ւր են այն մարդիկը, որոնց ես պաշիներ ու չնորհներ տուի։ Եւ դո՛ւն, դուակո՛ որուն իմ զորքս ուղարկեցի, յանձնեցի՛, ո՞ւր ես։ Ո՞ւր են քու զօրագունդերն ու զրահաւորները։ Ինչո՞ւ դուն չես հասներ ինծի օգնութեան ու չես ոչընչացներ Թշնամիներս։

Այսպէս պոռալով ու ինքզինքը չարչրկելով անցուց գիշերը։ Լուսադէմին, Ազիզի բարկութիւնը տեղի տուաւ մելամաղձութեան, անոր արտասանած բառերը անիմաստ դարձան ու անիկա տեսիլներու մէջ խնկաւ։ Անգամ մը անիկա հրամաններ կուտար նաւատորմիղին, անգամ մը Հիւսէյին Ամէիի վրայ կը յարձակէր, Մուրատը կը քարկոծէր, յետոյ հրամաններ կ'արձակէր իր նախարարներուն, կարծելով թէ անոնք ներկայ են։

Ցաւեցիս Յի երեկոյեան, Ազիզի պահապան գնդապետը խնդրեց անկէ, որ իր տարճանակը իրեն յանձնէ։

— Ի՞նչ կարիք ունի տարճանակներու իմ սիրելի եղբօրորդիս, հեգնանքով մը մրմռաց Ազիզ։

— Կրնայ ըլլալ որ ձեր մեծութիւնն դիպուածով մը մեռած ինքզինքին։

— Եկո՛ւր և առ։

Գնդապետը բարեւ տուաւ։ Անիկա միայն կը փափաքէր, որ Ազիզ ինքը տար զայն իրեն։ Սուլթանը տուաւ տարճանակը գնդապետին ու երբ վերջինս կը մեկնէր, ան կրկին կանչեց զայն։

— Ցիմա՛ր, դուն իմ տարճանակս կը տանիս, բայց եաթաղանս թողեր ես քովս։ Ան ալ տար։ Մուրատը ամէն բան տարեր է, Թո՛ղ անիկա ատնը ալ ունենայ։ Բոլորը Մուրատն համար—բոլորը։

Զինուորականը չի համարձակեցաւ մօտենալ։

—Ապո՛ւշ, կը վախնա՞ս։ Առիւծ մը ճանճերուն չի դպչիր, ըսաւ Ազիզ ուզենքերը տուաւ զինուորականին, որը մեկնեցաւ։

Ազիզի կինը և Վալիէն՝ միակ արարածներն էին որ զինքը կը սիրէին։ Վալիէն ամէն կերպ կ'աշխատէր իր որդին մեղմացնել, բայց ամէն վայրկեան երբ կը մտնեցար անոր, միչտ զինքը կոպտօրէն ետ կը մղէր Ազիզ։ Վերջապէս, յարմար դիպուածի մը գտնելով, ան մտաւ Ազիզին ու ըսաւ.

—Հոգեառ՛կս, կեա՛նքս, պիտի չի խօսի՞ս հետս։

—Կեա՛նքս, կրկնեց Ազիզ արհամարհանօք, աւելի լաւ է ըսես մա՛հս։ Մեղմ ողորմելի, դուն իմ տապալմանս պատճառը դարձար։

—Ես մեղաւոր չեմ, ըսաւ Վալիէն, մօտենալով։—Իմ քիզի ըրած բոլոր բարիքներուս վարձքը մինչ մյոս պիտի ըլլար։ Ինչո՞վ ես քեզի տխաւեցուցած եմ։

—Դո՛ւն էիր, անպիտա՛ն սարած, բացագանչեց ան, իր կասկած աչքերը անոր վրայ սեւեռելով։

—Դո՛ւն էիր, որ իմ դժբաղդութեանս պատճառը եղար։ Քու դաւերն ու սատանայութիւններն էին պատճառը, որ դիս մինչեւ հոս հասուցին։ Ինչ տեսակ դատարակերք զիս։ Իմ բոլոր ոճիրներս դուն քաջալերեցիր։ Ցիչէ Զուլկար աղիկը, Ցոնը և քանի՛ քանիսները... Անոնք բոլորը, բոլորը վրէժ կը պահան մեր երկուքին... Ու անիկա ինքներն մրմնջաց.—Անոնք պիտի չի սպասեն երկար։

Այս խօսքերուն Վալիէն միայն լռութեամբ կը պատասխաներ ու վերջապէս հեռացաւ Ազիզի քովէն։

Հետեւեալ կիրակի օրը Ազիզ խաղաղ կերպով ու կարդալով անցուց։

ՃԷՄԱԼԷՏԴԻՆ

(Շարունակելի)

ԴԷՊԻ ՈՒՐ

Լիւն (Ամերիկա), 15 Հոկտ. 1908

Ազատութեան ու խանդավառութեան տոն ցնծալի օրերուն, երբ ամբողջ Ամերիկայի գաղթականութիւնը իր այքերը սեւեռած դէպի երկիր, դէպ ի հայրենի օճախ վերադառնալու բաղձանքովը կ'սլրի ու կը ասլրի, ցաւալի է տեսնել որ երկրի երիտասարդութիւնն ալ ուրքի ելած դէպի Սանքիներու երկիրը կը վազէ, ու պանդուխտներու կարաւանը կուգայ հո՛ս կուգայ։

—Դէպի ո՞ւր, Հայ երիտասարդ։

—Ամերիկա, Բոլսմգոսի երկիրը։

—Բայց ինչո՞ւ կը թողուս քու երկիրդ և կ'երթաս հոն չարչարուելու ու մաշուելու համար։

—Որովհետև հոն դիւրին վաստակ կայ, դրամ շատ կայ։

Ու այդ «դիւրին վաստակը» իր եռեւէն կը քաշէ կը բերէ հարիւրներ ու հազարներ, ամէնէն ընտիր և կորովի մասը մեր երիտասարդութեան, որոնք կուգան հոս գործարաններու խեղդիչ մթնոլորտին մէջ կը հիւծին ու կը խամրին։

Բանապետական բէժիմին օրով երբ մենք այնքան կաչկանդուած էինք, և չէինք կրնար հանգիստ շունչ առնել մեր երկրին մէջ, այն տեղ մենք մասամբ չէինք կրնար մեղադրել երկրի ժողովուրդը, որ իր տունը ու տեղը ձգած օտար երկիր, օտար աշխարհ կը գաղթեր։ որովհետև թշնամին եաթաղանը մեր վզին դրուած էր և մեր տաք արիւնն էր կը ծծէին։ բայց այսօր երբ մեր տարիներու թափած արիւնին ու ճիգին չնորհիւ ազատութեան ու եղբայրութեան լուսաշող արշալոյսն է ծագած մեր երկրին վրայ, մենք այլևս պատճառ չունինք թողելու մեր հայրենիքը և ուրիշ երկիր երթալու, հոն չարչարուելու և տանջուելու համար։ Պանդուխտանալու կարաւանը պէտք է որ կանգ առնէ այլևս, պէ՛տք է որ Հայ երիտասարդը, Հայ մարդը չի թողու իր ընտանեաց օճախը ու օտար երկնքի ու օտար հորիզոններու տակ բախտ որոնելու ելլէ։ չէ՛, այլևս ո՛չ մէկ մարդու ներելի չէ լքել հայրենական տունը և երթալ օտար աշխարհ ու հոն հիւծիլ կամ խամրիլ։

Երկրի մեր ժողովուրդը, կամ բոլոր անոնք որոնք Ամերիկա գալու փափաքովը կ'սլրին ու կը մրկուին, և գիշեր ցորեկ քունէներին կորսնցուցած ամէն մէկ գժուարութիւն յանձն առնելով ճամբայ կ'ելնան անգամ մը օտ երկիրը իյնալու համար։ չատ սխալ և մակերեւութային գաղափար միայն կազմած են Ամերիկայի մասին, և բնաւ տեղեկութիւն չունին ու ուսումնասիրած չեն հասնեալ գործարանային կեանքն ու տպրելու պայմանները։ Անոնք բոլորն ալ միմիայն այս երկրին լաւ կողմերն է որ նկատի առած են, առանց վայրկեան մը մտածելու սակայն որ այս երկրին դէշ կողմերը չատ աւելի դառն ու անտանելի են մեզի համար։ Թէ ինչպէս ուրիշ երկիրներ, նոյնպէս ալ հոս դիւրին վաստակ չի կայ երբեք. ամէն տեղ ալ արիւն քրտինք պիտի թափուի որպէս զի յաղողուի տպրիլ։

Այն խոշոր յոյսերն ու մեծամեծ ակնկալութիւնները զոր մեր երիտասարդները ունին Ամերիկայի մասին, բոլորն ալ յօդ պիտի ցնդին չատ չուտով երբ իրենք անգամ մը ճամբայ իյնան ու ոտք կոխեն այս երկիրը, և պիտի զղջան ալ, որովհետև այդ ակնկալութիւններէն և օ՛չ մէկը պիտի չի գտնեն հոս տեղ, և ընդհակառակը թշուառութիւնն ու դժբաղդութիւնը իր աւերիչ ու քանդիչ թեւերով կռնդ ու պատրաստ են զիրենք դիմաւորելու ու իրենց վրայ իյնալու համար։

Ցաւալի պարագայ մըն է, որ մինչեւ ցարդ Ամերիկայի իսկական կեանքն ու գործարանական կեանքի բոլոր դժուարութիւններն ու նեղութիւնները իրենց իսկութեամբ ու մանրամասնութեամբ պարզուած չեն երկրի մեր ժողովուրդին, որ ան հասկնայ ու ըմբռնէ և ետ կենայ իր այդ մտադրութենէն ու այդ է գլխաւոր պատճառը որ ամէն մարդ, ամէն երիտասարդ իր աչքը անկեր է դէպի Ամերիկա, և մէկ օր առաջ չանցքեր կ'ընէ հոս իյնալու համար։

Ճշմարիտ է որ ասկէ առաջ Ամերիկա եկող չատ Հայեր դրամ վաստակեր ու երիր վերադարձեր են, և կամ թէ հոս առեւտրական գործի ձեռնարկեր, բայց ինչպիսի դժուարութեամբ է որ չատած են, անա հոս է խնդիրը։ Հայերը առ հասարակ ամէն տեղ ալ խնայողական եղած են, և ասոր համար է որ անոնք յաջողած են դրամի տէր ըլլալ։ անա՛ բուն գաղտնիքը։

Եթէ Հայերը ու առ հասարակ օտար ազգի պանդուխտներն ու գաղթականները ուզէին տեղական պայմաններուն ու միջավայրին յարմարուիլ, անոնք երբէք չպիտի կրնային դրամի տէր ըլլալ, մասնաւորապէս Հայերը ամէն կերպով խնայողութիւն կ'ընեն, և մինչեւ վերջին տարիներս հինգ աէնթը յիսուն փարա կը հաւուէին։

Ամերիկան երկիր մին է, ուր օտար ազգի բանուորներ միչտ արհամարհուած են տեղացիներէն և տեղացի բանուորներ միչտ տարբեր աչքով նայած են օտարներուն. ինչո՞ւ, ինչ նեղութիւններ չեն քաշած Հայերը տարիներ առաջ, երբ նոր օտաց կը դնէին այս երկիրը, և ոչ տեղական պայմաններուն ու ոչ ալ լեզուին ծանօթ էին. տխիներ ու չարաչներ անդործ կը թափառէին մինչեւ որ յաջողէին գործ մը գտնել ու աշխատիլ։

Հիմա թէպէտեւ առաջուայ գժուարութիւնները չի կան, բայց դարձեալ օտար բանուորներ կը հալածուին ու կը նախատուին չատ տեղեր, ու չատ մը քաղաքներու մէջ նոյն իսկ գործարաններէ ալ ներս չեն առներ։

Հայերը որ մինչեւ վերջին տարիներս միմիայն դրամ չահելու համար կուգային այստեղ, իբրև սորուկ ժողովուրդ մը չատ տարբեր աչքով կը դիտուէին տեղացի ժողովուրդին կողմէ, ու եթէ գործարանի մը մէջ կարենային յաջող դիրք գրաւել, սա՛ մ թէ որովհետև տեղացիներէն կը սիրուէին, ո՛չ երբեք, այլ անոր համար որ Հայերը աշխատասէր ու լաւ գործարարներ են, կամ թէ գործարանին վերակացուին (պօսին) տիին մէջ ոսկոր դրած են, պարզապէս կայուած տուած են։ Եթէ ոչ՝ անոնք միչտ ատուած ու նախատուած են տեղացիներէն և քիչ գործարանի մէջ յաջողակ դիրք գրաւած են։ Հայերը առ հասարակ որ այս երկիրը կուգան ո՛չ տեղին լեզուն գիտեն, և ո՛չ ալ ունի արհեստի սիրացած են, որպէս զի յաջողէին լաւ գործեր, պատեհութիւններ ձեռք ձգել և դրամ չահիլ, անոնք բոլորն ալ եթէ յաջողէին աչխատանք մը գտնել, սկիզբէն պակաս բէյսով (օրավարձ) պիտի գործեն, մինչեւ որ գործին վարժուին ու արհեստին տիրանան. չատ անգամ կը պատահի որ լեզու չի գիտցող և գործարանի գործերէն չի հասկցող մարդիկ, մանաւանդ Հայեր ու օտարականներ, առ հասարակ երբեք ներս չեն առներ, ու երկրէն եկող նորեկներ շաբաթներով ու ամիսներով անգործ պիտի թափառին քաղաքէ քաղաք, և մաքէ չանցուած թշուառութիւններու պիտի ենթարկուին։

Ակէ առաջ Ամերիկա եկող պանդուխտ Հայերը իրենց ծայրայեղ ու չափազանց խնայողական ըլլալուն համար հաւեցան ու մաչեցան և ֆիզիքականին քայքայուած ու չատեր գրեթէ հիւանդ վիճակի մէջ վերադարձան երկիր։ Գիտէ՞ք թէ մինչեւ 1895—96 թուականը Հայ պանդուխտները ի՞նչ կեանք կ'տարէին այս տեղ, ո՛չ մէկ տեղ հայկական ճաշարան գոյութիւն չունէր, 10—15 և դեռ երբեմն 20 հատ Հայեր իրարու հետ խմբուելով մանաւանդ առն կը վարձէին եւ անոյշն ամէն աչխատանք իրենք կ'ընէին, ցորեկները օրական ոսկը ժամ գործատէրն խեղդիչ մթնոլորտին մէջ կռուիլ մեքենային հետ, և իրիկունները առն գալ ու խմարարութիւն ընել, կերակուր եփել և ուտել, և ասիկա մէկ օր չէ, մէկ չաբաթ չէ, մէկ տարի ալ չէ, այլ տարիներով, ու հիմա դուք ըսէք ասոր կեանք կ'ըսեն, եթէ ոչ... Իսկապէս մարդ կը սոսկայ աչքի առաջ ունենալով պանդուխտ Հայերու ապրած անցեալ կեանքը և կրած նեղութիւնները։ հարկ չկայ այս առթիւ երկար գրելու. միայն որպէս զի կարող ըլլամ լրիւ գաղափար մը տալ ձեր ընթերցողներուն այն տանջալի Հայերուն խնայողութեան մասին, ասկէ ըսեմ թէ չատեր առնէն չուկայ չէին ելլեր, որպէս զի չըլլայ թէ ո և է բանի մի համար սենթ մը ծախք ընեն, չէին ուտեր, չէին խմեր, ամէն հաճոյքներէ իրենք զիրենք կը զրկէին, միայն թէ դրամ ձիթէին (ուելցէնէին), եթէ հնար ըլլար նոյն իսկ կերակուրէ ալ պիտի զրկէին իրենք զիրենք. պիտի զարմանա՞ք եթէ ըսենք ըլլամ թէ այն տանջալի Հայերէն չատեր տարիներով քաղաքի մը մէջ մնալով հանդերձ, այդ քաղաքին մասին բնաւ տեղեկութիւն չունէին, ու ի՞նչպէս կրնային ունենալ երբ իրենց ոտքը տունէն դուրս չէին դներ, առաւոտ տունէն գործարան, իրիկունը գործարանէն տուն. ահա՛ այս էր կեանքը այն տանջալի բոլոր հայերուն ընդհանրապէս։

Հիմա կարծեմ թէ այլևս չատ դիւրին պիտի ըլլայ ըմբռնելու թէ ինչու կամ ի՞նչպէս Հայերը դրամ կը չահէին, որդեօք Հայերը պէ՞տք էր որ այդքան չափազանց խնայողական ըլլային, և իրենց ֆիզիքականին ալ քայքայման պատճառ դառնային. ասիկա ուրիշ հարց մըն է ասուն մասին տարակարծիքներ կրնան գտնուիլ թերևս, ու ես այդ մասին չեմ ուզեր ո և է խօսք ըսել, միայն կը փափաքէի որ ամէն Հայ ըմբռնէր ու հասկնար սա Եանքիներու երկրին մէջ ապրող Հայերու կեանքը ասկէ առաջ, և գիտնար թէ հոս ոչ թէ դիւրին դրամ չի չահուիր, այլև մարդ մը իր կեանքը պիտի փոճանչէ որպէս զի յաջողի քանի մը ասկի դրամ վաստակիլ։

1895—96 թուականի սև ու անուշ օրերէն յետոյ, երբ բանակալութիւնը Հայուն հայրենիքը արիւնի ծով դարձուց, ու մեր օճախները մարեց, Հայաստանցի Հայը սկսեց թողուլ իր երկիրը և գաղթականելով իր տունը սկսեց գաղթել Ամերիկա, երկրին բոլոր կողմերէն ալ գաղթականութեան հոսանք մը ծայր տուաւ որ հեղեղէ երթալով աւելի ու աւելի հակայական թափեր առաւ ու միւս կողմէն ալ երբ կառավարութիւնը տրատահանի հարուածներ չուքլն վանելով, թէ ֆէսայի եղած են անոնք ու երբ երկիր մանեն խռովութիւն առաջ կը բերին երկրին մէջ, երկրին դռները պինդ կերպով փակեց, ու չէր թողլ տար որ թուչուն անգամ ներս անցնէր, և գաղտագողի անցնողներն ալ ձերբակալուելով չղթայակապ նորէն երկրէն դուրս կը հանուին։

Նամակին ընթերցումը սառեցուց ժողովին Հայ անդամները. մանաւանդ Առաջն. փոխանորդ Տէր Յովհաննէս Աւագ քահանայ Վարժապետեանը, որչատ մօտէն կը ճանչնար երիտասարդը, իր բոլոր պարագաներով, դեռ հազիւ չորս տարի առաջ իր տունը հիւրընկալած ըլլալով զիրենք, և էջս դարձ ի վեր ընտանեկան բարեկամութեան մէջ գտնուելով։

Սալիհ, չղջուն դէմքով մը, ժողովականներուն ըսաւ.— Էֆէնտիներ՛, ա՛լ կասկած մնա՞ց. ես չէ՞ ըսեր թէ հասարակ մարդ մը չէ այդ մարդը. ո՞վ գիտէ ի՞նչ սոսկալի և խուսափած խորհուրդներով կուգար այս կողմերը. չիտակը խօսելով Տարփուղի միւտիրը մեծապէս գնահատելի ծառայութիւն մըն է որ ըրաւ, կ'արժէ չանալ բարձրացնելու զինքը գայմակամութեան։

Այս հանդիսաւոր յայտարարութենէն ետքը ժողովին նիստը փակուեցաւ։ Անդամները մէկիկ մէկիկ դուրս ելան, մինակ մնաց Սալիհ, երկու ձեռքերուն մէջ առած գլուխը։ Ելաւ, սենեակին մէջ մտն գալ սկսաւ դարձեալ։ Յետոյ կանչեց հեռագրատան անօրէնը։ Ինքը գրասեղանին առջեւ նստաւ ու հետեւեալ հեռագիրը խմբագրեց հապշտապով.

Հալէպի կուսակալութեան։

Ձեր հրամանին համաձայն, անմիջապէս արձակեցինք Երիտասարդին կինը, իր երեխային հետ և յանձնեցինք Տէր Դաւոյթ քահանայ Տէր Նահապետեանին, պատուիրելով որ իր տունը հիւր ընդունի։ Բայց, վրան մէկ ժամ չանցաւ, Առաջնայէն այդ կնոջ հասցէին նամակ մը ձեռք անցաւ, որուն թարգմանութիւնը թղթատարով կը ղրկեմ այսօր. տեղեկութիւններ յանկարծ երեւան եկան. այդ կինը, զօմիթէի անդամուհի, Թերեւս գլխաւոր և կարեւորագոյն պատերէն մէկը պէտք է ըլլայ. նամակին պարունակութենէն կը հասատատուի թէ Սամսոնի սկսեալ մինչեւ Զեթուն. գրեթէ Փոքր Ասիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ մասնաճիւղեր հաստատած է, ապատամբութեան քարոզներով խրախուսած է ժողովուրդը, զրգռելով կառավարութեան դէմ. զէնքեր անգամ փոխադրած կամ փոխադրել տուած է քաղաք քաղաք, գիւղ գիւղ։ Երբ որ նամակը կարդաք, մանրամասնութիւններուն վերահասու կ'ըլլաք. եթէ պատասխանատուութիւնը կ'ընդունիք, դուրսը թող ազատ պարտ. ես չե՛մ կրնար երաշխաւորել այսպիսի վանգաւոր, յեղափոխական կնոջ մը յանկարծ, առանց հարցուփորձի ազատ արձակելու։

ԹԵՐԹՕՆ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„Ի

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(57)

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

ԺԹ.

Ուրիշ լուր մըն ալ։ Մանճլըգի Բանիարեան Զաքարիա եպիսկոպոսին կողմէն յանձնարարուած Գիւրա Տէտէ մը, երէկ չէ առաջի օր մեզի եկած էր, մինչեւ այսօր հիւր է մեր առնը. ինքը մեզի պատմեց թէ՝ դուք վանքին մէջ գիշերաժողով մը գումարեր էք Սրբազանին նախագահութեան տակ, ուր ինքը ալ ներկայ եղեր է ուրիշ քանի մը Տէտէներու հետ, Երիտասարդը չատ մը կարեւոր երիտասարդներ մղեր է Հնչակեան, որոնք հաւատարմութեան երդումով կապուեր են, մեր ընկերութեան հետ համերաշխօրէն գործելու ամէն անգամ որ Զեթուն սպասուի պատամբութեան դրօշակը պարզել։ Սրբոր Տէտէն խնդաւ ձեր քանարկութիւնը, խորունկ, երկայն ա՛խ մը քաշեց ըսելով. «Աստուա՛ծ վկայ որ եթէ մեր ազգը եղեկութիւն ունենայիս, Եարփուզ կուգայիս, կը յարձակէին միւտիրին վրայ ու բանի կ'առնէին կը փախցնէին զանոնք իրենց լեռը։» Վերջապէս դեռ ի՞նչ գրեմ, գիշեր ցերեկ կ'աղօթենք ձեր Յաջողութեան ազատման համար։ Կեդրոնէն հրահանգը ապասենք, եթէ սատանան, թերեւս երկու չաբաթէն, Տէր Ղեւոնդ հայր, Արթին եղբայրս ու ես ճամբայ կ'ելլենք դէպ ի Զեթուն, ուր անհրաժեշ

բէն դուրս կը քշէր, չառ մը Հայեր ա՛լ երկիր վերադառնալու յոյսը չունենալով ակռեցին կամաց կամաց մարդասիրել կերպով ապրիլ, ու անկէ յետոյ եկողները առնոնցմէ օրինակ առնելով քիչ չառ կանոնաւորեցին իրենց ապրելու եղանակը, ու անկէ յետոյ կ'ըսեմ. այլեւս դրամ վատնելու դերէրն մբղցնեցը դժուարացաւ, և գործաւոր Հայեր ըմբռնեցին թէ իսկապէս մինիայն մեր չափէն աւելի խնայողական ըլլալուն համար էր որ մենք կրնայինք քանի մը օսկի դրամի տէր ըլլալ։ Երբ մենք այսպէս մեր մասը բան դաղանիքին վրայ դնելով կը խօսինք, թող չառեր չի կարծեն որ մենք չենք ուզեր որպէս զի մեր հայրենակիցները Ամերիկա գան և դրամ շահելով երկիր վերադառնան, քաւ լեցի, այլ մենք կ'ուզենք որ մեր հայրենակիցները եթէ Ամերիկա պիտի գան, Ամերիկայի իսկական կեանքը և բոլոր դժուարութիւնները աչքի առաջ ունենալով գան, որպէս զի նախ յուսախաբ չըլլան, և երկրորդ թշուառութեան չի մատնուին. իսկ Ամերիկայի գործաւորական կեանքի դառնութիւններն ու մեր փորձառութիւնը մենի կ'ըսեն որ Հայերը այլեւս պէտք չէ լքեն իրենց հայրենի օճախը, և գան այսուհետ չարչարուին ու մաշուին։

Այսօր երբ մեր հայրենիքը պէտք ունի երիտասարդ ուժերու և հուժկու բազուկներու, սխալ մը և բացարձակ լիմարութիւն մը — ներեցէք այսքան խիստ խօսելուս — պիտի ըլլայ թողուլ և օտար երկիր պանդխտել։ Հայ մարդուն ֆիզիկական ուժն ու կիրքը փծանակ օտար աշխարհի մէջ վատնուելու ու օտարները հարստացնելու, պէտք է որ ինչպէս մեր երկրին չահուն ու յառաջդիմութեան գործածուի։

Հա՛յ մարդ, հա՛յ երիտասարդ կնոջ ա, ինչո՞ւ կը թողուս քու սիրելի վարթագ, ինչո՞ւ համար նամբդուրելն կ'ըներս և աչքդ օտար երկիր անկեր ես. փակի՛ր, պինդ փակի՛ր քու հոգիդ և անոր մէջ փնտռէ կեանքն ու հանդիսը, աշխատիր, քանիր, դասիր, խոպան դաշտերդ ու այգիներդ մշակէ, և դուն կրնա չա՛ս ուելի հանգիստ ու երջանիկ ապրիլ քու ընտանիքիդ ու զաւակներուդ հետ, քան թէ գաս այս անիրաւկամ սիրերուն մօտ չարչարուիս ու ասնչուիս։

Որո՞ւ կը թողուս հայրենիքդ, պաշտելի՛ հայրենիքդ որուն համար չի ինայեցիր զոհել քու կեանքդ ու սրտիդ, կ'ուզո՞ւս որ դարձեալ մութ ու մռայլ ամպեր դան կուգակուին հայկական հորիզոնին վրայ, և Հայ տունը գաղարնալուով Հայ մարդը սպասած ըլլայ իր սրտի խորէն հառաչել։

«Մա՛ռ ունինք, մա՛ռկայ չունինք»
«Ընտանիք ունինք ճարկի չունինք»

Զէ՛, հայ երիտասարդ, ամո՛ր է քեզի համար, մի լքեր մեր հայրենիքը, ա՛հ, դիտա՞ս թէ մեր տարագիր հայրենակիցներուն սիրտերը ի՞նչպան կը բաբախին հայրենի երկրին երեսը տեսնելու հասրէթավը տաշօրուած, անոնց ամէնն ալ իրենց մըտքին միչտ ձեզի հետ կապեր։ Դիտենք որ բանակալութիւնը քար ու քանդ ըլլած որ մեր երկիրը, ու հէնցառոր համար է որ մենք կ'ուզենինք որ դուն պինդ փակէիր հայրենի տան սեմին և սկսէիր քու չինարարը ու խաղաղ աշխատանքին, աբաւնանը որ ու մեր երկիրը ուերի վերածեց, հիմա որ մենք պարտուած է, մառցի՛ր անցեալ սիրենի և ուերի օրերը և քու տունդ ու երկիրդ ծաղկեցնելու մեծ գործին ձեռնարկէ։

Կանգ ա՛ռ հայ տղամարդ, գա՛ն որ ջարդի ու սրսփոթեան օրերուն չի լքեցիր քու հայրենիքդ, և պինդ փակար հայրենի հողին, այս ազատ օրերո՛ւն պիտի չանցատոր աշխատ, տա՛ռ օտար աշխարհի քու հայրենակիցներդ ճամբայ ելած դէպի քեզ կուգան, սիրա՛ռ զանոնցմէ, և եթէ ունիս թշուառութիւն մը անո՛ւց ալ բաժնէ, ու ամէնքդ ալ միասին աշխատեցէք վերաշինել մեր փլատակուած օճախը, մեր քար ու քանդ եղած հայրենիքը։

ԵՐՈՒԱՆԴ Մ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

(*) Շատ ցաւալի պարագայ մը թէև, բայց իրողութիւն է.

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐԻՈՅ

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցին տեղեկան 1909 տարւոյ պարզ Օրացոյցը հրատարակ եղած է մաքուր ապագրութեամբ և չը վճառուի բոլոր դրամատաց քով։ Գինն է 1 դահեկան։

ԲԱՔՈՒՄԻ ՔԻՒՐՔԱՑ ՀԻՄՊԱՏՈՍԻ ԴԷՄ ԵՂԱԾ ԲՈՂՈՔԻ ԱՌԻԹՈՎ

Բաքումում օրվայ խօսակցութեան նիւթը, հայերի և Թիւրքերի չըլլամամ, Թիւրքաց հիւպատոս Իսմէլի բէյի դէմ եղած ժողովրդական բողոքն ու այդ առիթով Գոլոց նոր ժամանած քանէլ Մէհմէդ Ալի բէյն էին։

Հետաքրքրվելով այդ հարցով, մենք մի քանի անգամ առիթ ունեցանք խօսակցելու բողոքող կողմի մի քանի ինտելիգենտ անձերի, ինչպէս նաև հիւպատոս Իսմէլի ու քանէլ Մէհմէդ Ալի բէյերի դեմ։ Վերջինները հետ, հիւպատոսարանում, ուղղակի ծանօթ խօսակցեցինք։

Բողոքողներին առաջ իմ հարցին, թէ ինչո՞ւմն է կայանում ձեր բողոքը հիւպատոսի դէմ, նրանք պատասխանեցին թէ՝

—Հիւպատոս Իսմէլի բէյը մի անիրաւ և վերին աստիճան չահասէր մարդ է. նա չահագործեց Թիւրքիայի սահմանադրութիւնը և մէջտեղ հանեց Թիւրքերի անունը։ Նա երկ հին բէյերի ամենամեծ պաշտպանն էր, այսօր մոգական գաւազանով «երիտասարդ-Թիւրք» դառնալ է ձեւացնում և այդպէս կեղծելով իր իսկական էութիւնը օգտվում է առիթից և պլոկում խեղճ ու թշուառ ժողովրդին։

—Ինչդեմ ասեք, ինչ կերպ է նա պլոկում խեղճերին։

—Հիւպատոսը հայերից, փոխանակ իւրացանչիւր պասպորտին (սահմանից անցնելու վկայական) տանալու 1ք. 72 կոպէկ, տանում է հազիւն գումար. նա պահանջում է, որ այն հայերը, որոնք որ 12 տարեայ ընթացքում իրանց անցագիրը նորոգել չեն տուել, իւրաքանչիւր տարեայ համար վճարեն 2ք. (25 դրուշ), ուրեմն 12 տարեայ համար 24ք. իբր տուգանք։ Պէտք է նկատել, պարոն, որ օրինագրքում տուգանքը, մի տարեայ համար, 20 դրուշ է գրվել. ուրեմն նա բացի 5 դրուշ աւել է առնում և ատացածը մոռանը չէ մացնում. այսինքն 25ի տեղ՝ 20 դրուշ է գրում։ Պէտք է ասել, որ այսպիսի հրեշային տուգանք, հին բէյերի օրովն իսկ, ոչ մի հիւպատոս չէ ատացել, ինչպէս չեն ատացել, սահմանադրութիւնից յետոյ մանաւանդ, և Թիւրքերի, և Փոքրի հիւպատոսները։

—Բայց ինչո՞ւ միայն հայերի մասին էք խօսում, չէ՞ որ յոյներ, Թիւրքեր էլ են գնում։

—Ոչ, պարոն, այսուհդ հարցը այլ է. այդ նոյն հայերը հին բէյերի օրով եթէ ցանկանային, եթէ ուզէին, եթէ լաց ու կոծ իսկ լինէին, այնուամենայնիւ երանց անցագիրները ոչ թէ չէին նորոգվի, այլ և հիւպատոսարանից հայհոյանքով կը վռնտվէին, որպէս անվատանալի մարդիկ. և այսօր, երբ սահմանադրութեան հրատարակութիւնով այդ խեղճ հայերը մի քիչ շունչ պիտի քաշեն, ահա իրանց չը դրած յանցանքի համար՝ հիւպատոսից տուգանքի են ենթարկվում։ Բայց ինչո՞ւ համ.ը, մի՞թէ ազատութիւնը անգթութիւն, անամաւսութիւն է նշանակում։ (Այս խօսքերը ասողը մի խելահա ու պատուար Թիւրք մարդ էր)։

—Աղդեօ հիւպատոսի այդ պահանջին ենթարկվողներ եղա՞ն։

—Ի հարկէ։ Սահմանադրութեան հրատարակումից անմիջապէս յետոյ, անյապաղ հայրենիք վերադառնալ ցանկացողները սոթալեցին համակերպել նրա անհեթեթ ու անիրաւ պահանջներին և վճարեցին մի պասպորտի համար 2—15ք.։ Եւ պէտք է դիտենաք, պարոն, որ այս ատացված տուգանքներից մի մասը բոլորովին չի էլ մտել տեսարի մէջ, մանաւանդ երբ ատացողն անգրագէտ է, իսկ սի մասն էլ արձանագրվել է ոչ այնպէս, ինչպէս ատացվել է, այլ զրուշի վերածվելով, որով մէն մի բարլուց մոտ 20 կոպէկ հիւպատոսի գրպանն է մտել։ Սրանցումն է կայանում մեր հիւպատոսի խոշոր անձնական շահը, որը կազմում է իր ատացած ամականից մի քանի անգամ աւելի։

Տուգանքի մասին բողոքողները աւելի հայերն են եղել, որոնց ձայնակցել են և Թիւրքերն ու յոյները։

—Խնդրեմ ասեք, ուրիշ ինչ բանից գանգատ ունեք։

—Պարո՛ն, այդ անձը չը նայած որ Եւրոպա է եղել, բայց տարբական քաղաքաքաղաքութիւն իսկ չունի. այլ և այլ ձեւի հայհոյութիւններ նրա էութիւնն են կազմում, իսկ պառալը, կանչելը և մանաւանդ ծեծելը՝ իր հոգու և որտի գժանութեան ամենալաւ գրականներն են։ Ծեծի և հայհոյանքի մասին բողոքողներ եղել են բացառապէս Թիւրքերը. հիւպատոսի յարձակման ենթարկվողներից մասանոնց ենք անում միայն երկու խալիֆների անունը՝ Կակ-օղլի Անմէդ էֆէնդին և Դուլգ-օղլի Նիհադ էֆէնդին։

—Ասէք խնդրեմ, միայն այս պատճառներն էին, որ ձեզ դրդեցին հանրային բողոք բարձրացնել Իսմէլի բէյի դեմ։

—Այո՛, պարոն, այս կարգի ընթացքն հին բէյերի ժամանակ էլ նա ալեւորում ունեցել է, բայց այն ժամանակ մեր ձայնը խեղդված էր, իսկ այսօր ամօթ չէր լինի մեզ համար լռել ու անել։ Ո՛չ, մենք այդ անել չենք կարող և ամա օգտատոր ակիզներին թէ Թիւրք, թէ հայ և թէ յոյն հասարակութիւնից բազմաթիւ մարդիկ հետագրով բողոքեցին հիւպատոսի դէմ՝ մեծ-վեզիր Քեամիլ փաշային խնդրելով սանձել այդ հարատաւրելի տեսրժակը և հետացնել նրան Բաքումից։ Երեկ օրից յետոյ, հիւպատոսը առացել է մի հեռագիր, որի վրա մի սրոյ չափով նուազեցրել է իր անհեթեթ պահանջները պահելով միչտ, սակայն, իր պառալ-կանչելու և ծեծի սովորութիւնը, որը և պատճառ է դարձել երկրորդ անգամի գրաւոր և հեռագրական բողոքին։ Այս բողոքի հետեւանքն էլ եղել է քանէլ Մէհմէդ Ալի բէյի գալը։

(Մօակ)

ՊԱՐԱԿԱՍԱՆԱԼԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Թաւրիզ, 29 սեպտեմբերի

Անցեալ օր երեկոյեան ժամը 8ից պլոված տաք կիւրը գնդակաձգութեամբ և թնդանօթներով շարունակվեց մինչև լոյս. մի քանի ժամ դադարից յետ աւելի կատաղի շարունակվեց մինչև երեկոյեան ժամը 6ը։ Երկու կողմից էլ բաւական կորուստ կայ։ Սահմանադրականների կողմից հերոսական դեռով ընկաւ յայտնի մարտիկ Հիւսէյն-բաղուանը (այգեպան), որը պարկական ապագայ յեղափոխական պատմութեան մէջ պատուաւոր տեղ գրաւելու ամէն արժանիք ունի։ Հանգիստ անիւնին։

Երէկ երեկոյեան, ժամը 5ի՝ի, Դաւաչուց արձակված մի թնդանօթի ռումբ ընկաւ հայոց Ղալա թաղը, ծակեց երկու հայ մագազինների պատերը, վիրաւորեց եօթը հոգու (5 պարսկ, երկու հայ)։ բարեբաղդաբար չը պայթեց, ապա թէ ոչ՝ մեծաբեխտ մեծ կը լինէր, որովհետև Ղալայի այդ մասերում էս առաւել օրուընդուի (ծոմ) պատճառով միչտ հոծ բազմութիւն է եռնված լինում։ Կառավարականների այս վարմունքը խիստ յուզել է քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնն զրած չէ մնալու համաստատ թշուառութիւնից։ Ինքն ըստ ինքեան զայրն հանդիսատեսի համար ասելանք է Թաւրիզի ներկայ դրութիւնը. աւելի մեծ տանջանք է մարդու համար, երբ տեսնում է ներկայ թշուառութիւնը և նոյն չէ գտնում որ ու է միջոցով թեթեւացնել իր նմանների թշուառութեան չափը։ Այսպիսի տանջանքում ապրելուց յետ երբ մարդու կեանքն անգամ ապահովութիւն չունի և ամեն վայրկեան «փշի նահատակութիւն է» ընկած մեզ բաժին, արդեօք աւելի լաւ չէ՞ր լինի, որ չէզոք ապրը, բազմազգի քրիստոնեայ հասարակութիւնն էլ խառնվեր ազատամարտիկների բանակին՝ թօթափելու իր վրայից «փշի նահատակութեան» անարգ մտնունը և՝ գէթ իր արիւնն էլ խառնելով դեպի բանակալական պատէշներով խաղացող մարտիկների արիւնին՝ պատուաւոր կերպով կնքած լիներ իր երկրային, միամամանակ ծառայած լինելով ապագայ մարդկութեան համերաշխութեան սրբազան գաղափարին...։

Եթէ չենք սխալվում, հէնց այդ սրբազան մտորումների շնորհիւ է, որ այսօր օտարազգական թէ քրիստոնեայ և թէ պարսկ հասարակութիւնները դիմում են իրանց հիւպատոսներին կեանքի, գոյքի ապահովութեան պահանջ դնում կառավարական ոստիկանութիւնի, միապետի բռնակալական քահանայքների դիմաց։

Լսում ենք, որ պարսկահպատակ քրիստոնեաներն էլ առաջնորդարանի միջոցով հրահանգներ են թնդրում իրանց տպագրագործառնութիւններն տաքիով... Ինչ անել, երբ չէզոքութիւնն էլ մէջտեղ չէ կեանքի և գոյքի ապահովութեան։

Եւ եթէ, Տէրը մի արասցէ, կառավարութեան կիսավարների հրամանները քիչ առաջ գալու լինեն, արդեօք չէզոք մնացած քրիստոնեայ տարրն էլ նոյն վայրագութիւններին չը պիտի ենթարկվի, ինչ որ ին համարկրացիները. ահա այսպիսի լուրջ խորհրդածութիւնների մատանջութիւն է, որ ստիպում է յիշած հասարակութիւնների հիւպատոսութիւններին և առաջնորդարանին դիմումներ անել վերջնական հաւասարացումներ առանալու համար։ Եթէ ապահովութիւնը չը տրվի դիպլոմատական վարչութիւնների կողմից, եթէ ապահովութիւն չը տրվի կառավարութեան կողմից, այն ժամանակ մնում է ապէն հասարակութեան իր գլխի ճարն ինքն անելու, ինքնապաշտպանական միջոցների դիմել, ինչպէս ասացի, գոնէ պատուաւոր կերպով մահանալու համար։ Երբի դաշնագիր պատութիւնները ապատում են համերաշխեան բարձակը լեռվելուն, որից յետոյ նոր «բարեացակամ» դաշնագիրները առիթ կունենան աւելի գործնական քայլերի դիմելու և իրանց իրաւատէր համարելու պարսկական ներքին կեանքին ձեռնամուխ լինելու գործում, չէ՞ որ եթէ անկեղծութեան եւ սարդասքրուբեան օդակներով է շաղկապված այդ «դաշինքը», առիթներ, դրդապատճառներ ստեղծելու կարիքներ չպիտի ատեղծվեն։ Արդեօք պէ՞տք է որ ապանոսի մի անգլիացի կամ ռուս, որպէս զի այդ տէրութիւնները միջամտեն նոյնպէս զի ինչ ասելիք ունի։ Հանգիստ անիւնին։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Թաւրիզ, 29 սեպտեմբերի

Անցեալ օր երեկոյեան ժամը 8ից պլոված տաք կիւրը գնդակաձգութեամբ և թնդանօթներով շարունակվեց մինչև լոյս. մի քանի ժամ դադարից յետ աւելի կատաղի շարունակվեց մինչև երեկոյեան ժամը 6ը։ Երկու կողմից էլ բաւական կորուստ կայ։ Սահմանադրականների կողմից հերոսական դեռով ընկաւ յայտնի մարտիկ Հիւսէյն-բաղուանը (այգեպան), որը պարկական ապագայ յեղափոխական պատմութեան մէջ պատուաւոր տեղ գրաւելու ամէն արժանիք ունի։ Հանգիստ անիւնին։

Երէկ երեկոյեան, ժամը 5՝ի՝ի, Դաւաչուց արձակված մի թնդանօթի ռումբ ընկաւ հայոց Ղալա թաղը, ծակեց երկու հայ մագազինների պատերը, վիրաւորեց եօթը հոգու (5 պարսկ, երկու հայ)։ բարեբաղդաբար չը պայթեց, ապա թէ ոչ՝ մեծաբեխտ մեծ կը լինէր, որովհետև Ղալայի այդ մասերում էս առաւել օրուընդուի (ծոմ) պատճառով միչտ հոծ բազմութիւն է եռնված լինում։ Կառավարականների այս վարմունքը խիստ յուզել է քրիստոնեայ ազգաբնակութեան, որ մինչև օրս ունեցած իր չեզոք կացութեամբ, իր կրած անագին նիւթական վնասներով, այն կարծիքի էր, որ գոնէ կեանքի ապահովութիւն կունենայ։ Բայց կառավարականների վերջին օրերի վարմունքը գալիս է համոզելու ասենքին, որ քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնն զրած չէ մնալու համաստատ թշուառութիւնից։ Ինքն ըստ ինքեան զայրն հանդիսատեսի համար ասելանք է Թաւրիզի ներկայ դրութիւնը. աւելի մեծ տանջանք է մարդու համար, երբ տեսնում է ներկայ թշուառութիւնը և նոյն չէ գտնում որ ու է միջոցով թեթեւացնել իր նմանների թշուառութեան չափը։ Այսպիսի տանջանքում ապրելուց յետ երբ մարդու կեանքն անգամ ապահովութիւն չունի և ամեն վայրկեան «փշի նահատակութիւն է» ընկած մեզ բաժին, արդեօք աւելի լաւ չէ՞ր լինի, որ չէզոք ապրը, բազմազգի քրիստոնեայ հասարակութիւնն էլ խառնվեր ազատամարտիկների բանակին՝ թօթափելու իր վրայից «փշի նահատակութեան» անարգ մտնունը և՝ գէթ իր արիւնն էլ խառնելով դեպի բանակալական պատէշներով խաղացող մարտիկների արիւնին՝ պատուաւոր կերպով կնքած լիներ իր երկրային, միամամանակ ծառայած լինելով ապագայ մարդկութեան համերաշխութեան սրբազան գաղափարին...։

Եթէ չենք սխալվում, հէնց այդ սրբազան մտորումների շնորհիւ է, որ այսօր օտարազգական թէ քրիստոնեայ և թէ պարսկ հասարակութիւնները դիմում են իրանց հիւպատոսներին կեանքի, գոյքի ապահովութեան պահանջ դնում կառավարական ոստիկանութիւնի, միապետի բռնակալական քահանայքների դիմաց։

ՍՈՎ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Եթէ Կազդա աստուածպէտ եղաք Մանգումի այն լուրը թէ Մուշ, Վանի, Գիքիսի և Սամսոնի չըլլակաքը սոսկալի աղօթեան մը կը տիրէ, թէ տեղացի ժողովուրդը անօթի ու մերկ է և Գասրիարքարանին կողմէ հանգանակութեան ձեռնարկուած է, կ'ըսէ թէ եթէ հիւսէ ի այս լուրը, ձմրան եղանակին մտանալուն պատճառաւ այդ դժբախտներուն վիճակը աւելի ևս կը ծանրանայ. ուստի կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ, և կը պահանջէ որ կառավարութիւնն ալ ժամ առաջ նպաստ հասցնէ։

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ. — Գործակատար Գոմէր էֆ. Շաբաթ օր Բ. Դրան մասոյց նորընտիր Քաղաքական և Կրօնական Ժողովներուն վաւերացումը խնդրող Թղթերը։ Անմիջապէս վաւերացուցաւ և հաստատութեան պաշտօնագիրն ալ յանձնուեցաւ Տեղապահ Սրբազանին։

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ անուան ազնախմբութեան առթիւ Շաբաթ օր Երուսաղէմատան մէջ ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Շնորհաւորութեան գաղթն Տեղապահ Սրբազանը բարձրատիճան եկեղեցականներ, երեսփոխաններ և ծանօթ ազգայիններ։

ՋՄՇԵԱՆԱԳԻ թեմէն կաթողիկոսական պատուիրակ ընտրուած Տ. Գնել Մ. Վրդ. Գալէմքեարեան և Մխիթարեան էֆ. Հայկազն Շաբաթ օր մեկնեցան Ս. Էջմիածին։ Տ. Գնել վարդապետ վերադարձին իր հետ պիտի բերէ նաև Ս. Մեսրոպ, Թրքահայ վիճակներու եկեղեցիներուն համար։

ՊԱՏՈՒՈՒՈՑ ԱՏԵՒՆԸ վաղը հրատ պիտի գտնուելու քննելու համար Վահրամ Վ.ի դէմ եղած ամբաստանութիւնները։

Հ. Ե. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ նախաձեռնութեամբ Իզմիրի մէջ հանգանակութիւն մը կատարուելով, արդիւնքը 120 օսկի ղրկուած է Պարիարքարան ի նպաստ կարտեղոց։

ՊՈՒՐԻՆԻ մէջ Տիգրան էֆ. Քէլէկեան և Ղազարոս էֆ. Պաղտիկեան նպաստ Հայաստանի կարօտեղոց հանգանակութիւն մը կատարելով 677 ֆրանք հաւաքած և ղրկած են Պարիարքարան։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ հանգանակիչ մասնախումբը 406 ֆր.ի նպաստ մը ևս յղած է Պարիարքարան, նոյնպէս Պաղատատ ազգային 30 օսմ. օսկի հաւաքելով ղրկած են Տեղապահ Սրբազանին բաշխելու համար կարտեղոց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԵՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ԱԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ.—Ազգ. Պարիարքարանի Պատուոյ Առեանը մանրամասնօրէն քննելով Սամսոյ կոտորածին առթիւ Տ. Եղնիկ Ծ. վարդապետ Գալփաքճեանի դէմ եղած ամբաստանութիւնները և նկատի առնելով առ այս եղած գրութիւններն ու յայտարարութիւնները, համոզում գոյացուցած է թէ Տ. Եղնիկ Ծ. վրդ. Գալփաքճեան որ և է մեղսակցութիւն ու մասնակցութիւն ունեցած չէ Սամսոյ կոտորածի գործին մէջ։

800 ՕՍՄ. ՕՍԿԻ ԱՐԾՈՂ ԹԱԴ ՄԸ ԿՈՐՍՈՒԱԾ

Տիվրիկէն վերջին օրերս Պոլիս եկող ճամբորդներ կը պատմեն թէ Ս. Լուսաւորչայ վանքին պատկանող եպիսկոպոսական Թաղը անհետացած է ժամանակէ մը ի վեր, և ասուելուած է որ Տիվրիկցի Հայ վաճառական մը նոյն տեղացի Թուրք վաճառականի մը միջոցաւ Հալէպ կը ղրկէ, և հոն Հայ Բողոքական ազգայնոց միջոցաւ 800 օսմ. օսկիի կը ծախուի։ Երկրորդ, ասկէ քանի մը տարի առաջ ոսկի թէ արծաթ խաչերը, որոնք մասնաւոր զանձարանի մէջ կը պահուէին, պատահմամբ հրդեհ ծագելով նոյն պահարանը կ'այրի խաչերը և ուրիշ եկեղեցական զարդեր կրակէն կը ձուլուին։ Թաղը ծախող յիշեալ թաղականը նոյն ձուլածուները կը ժողվէ իր հաշուոյն կը ծախէ և գինը կը գրպանէ։ Ասոնք պատմողները կը պահանջեն որ, յիշեալ թաղականին նկատմամբ խիստ քննութիւն մը կատարուելով ստացուած ճշմարտութիւնը և երեւան ելլայ։ Այս մասին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք մեր ազգային Պարիարքարանին, կը խնդրենք այժմ հոս գտնուող Տիվրիկի կաթողիկոսական փոխանորդը հրաւիրել և բացատրութիւն պահանջել։ Նաև կը խնդրենք ազգային Պարիարքարանէն որ հոն մնալ ուզողներուն մի ըսել մեր Արամա Թաղ գիւղի դպրոցին մասին որ ժամանակէ ի վեր փակուած կը մնայ։ 150-200 ազգ առանց դպրոցի փոզոցները կը թափառին։ Գիւղացիք այս վերջին տարիներս երաշտութեան պատճառաւ ալ բոլորովին փակած են դպրոցը, մինակ ապրուստին կը մտածեն, կարող չեն ազգայոց ուսման հոգ տանելու։ Հոս Պոլիս Տիվրիկի Ընկերութեան եկամուտն դատաստ մը պահելու չափ դրամ յատկացուի, գուցէ ազգ դպրոցէ չեն զրկուիր։ Այս մասին ևս ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Ազգային Պարիարքարանին։

Կ. Պոլիս, 1908 Հոկտ. 18

ԳՐԻԳՈՐ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱՄԵՆ. Տ. Տ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՄԱՍԻՆ ԵՒ ԵՂԵՂԵՑԻՆ

Երէկ մայրաքաղաքիս գրեթէ ամէն թաղերէն յոգնախուռն երկսեռ բազմութիւն մը գունդգունդ կը դիմէր Գումգապու, Մայր-եկեղեցին, ներկայ ըլլալու համար Ամեն. Իզմիրլեան Հայրիկի վերադարձի անդրանիկ պատարագին, և մխիթարելու համար Նոր Ամեն. Սրբազնութեան հոգեղէն զաւակները։ Ամեն. Իզմիրլեան պատարագի արարողութեան կը սպասուէին Պատր. Փոխանորդ Գեր. Դանիէլ Վ. Դուրեան, Մեծարգոյ Վ. Նշանեան և Մայր եկեղեցին քահանայից դասը։ Երգեցիկ դպրոց խումբը, առաջնորդութեամբ դպրապետ Գրիգոր էֆ. Մէնէրեանի, սրամտուէ և դաշնակաւոր երգեցողութեամբ մը օրուան շնչին ու հանդիսաւորութիւնը աւելցուց։ Խորագիրի Գաւիթեան որբանոցին սանահիները, գլուխնին ունենալով Գրիգորիսէ մայրապան ու Գրիգ Աղանեան, Մայր եկեղեցւոյ դարին մէջ էին։ Ամեն. Իզմիրլեան Սրբազան Հայրիկին քարոզը, բնաբան ունենալով Սաղմոսի «Ընդ սահեցայն երկիր եւ քարբառ նոցա եւ վիճեցի ի ծագս ասխարհի եւ խսսսի նոցա» հակիրճ, բայց հոյներանսիրութեան ու քրիստոնէութեան կրկնակ աւիւնովը ասուցան, խանդավառեց հաւատացեալ ժողովուրդը, խլելով իրմէ կարօտի, սփոփանքի, ցնծութեան ու երանութեան արցունքներ։

ԱՌԱՒՕՏԻ ԱՌԹԻՒ ՇԱՐԱԹԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՄԱՍԻՆ

Ամեն. Տ. Տ. Իզմիրլեան Հայրիկի Վերադարձի Անդրանիկ Պատարագի մասին Եկեղեցիին Տօնի Շաբաթ օր Բ. Դրան մասոյց նորընտիր Քաղաքական և Կրօնական Ժողովներուն վաւերացումը խնդրող Թղթերը։ Անմիջապէս վաւերացուցաւ և հաստատութեան պաշտօնագիրն ալ յանձնուեցաւ Տեղապահ Սրբազանին։

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ անուան ազնախմբութեան առթիւ Շաբաթ օր Երուսաղէմատան մէջ ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Շնորհաւորութեան գաղթն Տեղապահ Սրբազանը բարձրատիճան եկեղեցականներ, երեսփոխաններ և ծանօթ ազգայիններ։

ՋՄՇԵԱՆԱԳԻ թեմէն կաթողիկոսական պատուիրակ ընտրուած Տ. Գնել Մ. Վրդ. Գալէմքեարեան և Մխիթարեան էֆ. Հայկազն Շաբաթ օր մեկնեցան Ս. Էջմիածին։ Տ. Գնել վարդապետ վերադարձին իր հետ պիտի բերէ նաև Ս. Մեսրոպ, Թրքահայ վիճակներու եկեղեցիներուն համար։

ՊԱՏՈՒՈՒՈՑ ԱՏԵՒՆԸ վաղը հրատ պիտի գտնուելու քննելու համար Վահրամ Վ.ի դէմ եղած ամբաստանութիւնները։

Հ. Ե. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ նախաձեռնութեամբ Իզմիրի մէջ հանգանակութիւն մը կատարուելով, արդիւնքը 120 օսկի ղրկուած է Պարիարքարան ի նպաստ կարտեղոց։

ՊՈՒՐԻՆԻ մէջ Տիգրան էֆ. Քէլէկեան և Ղազարոս էֆ. Պաղտիկեան ի նպաստ Հայաստանի կարօտեղոց հանգանակութիւն մը կատարելով 677 ֆրանք հաւաքած և ղրկած են Պարիարքարան։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ հանգանակիչ մասնախումբը 406 ֆր.ի նպաստ մը ևս յղած է Պարիարքարան, նոյնպէս Պաղատատ ազգային 30 օսմ. օսկի հաւաքելով ղրկած են Տեղապահ Սրբազանին բաշխելու համար կարտեղոց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԵՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ԱԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ.—Ազգ. Պարիարքարանի Պատուոյ Առեանը մանրամասնօրէն քննելով Սամսոյ կոտորածին առթիւ Տ. Եղնիկ Ծ. վարդապետ Գալփաքճեանի դէմ եղած ամբաստանութիւնները և նկատի առնելով առ այս եղած գրութիւններն ու յայտարարութիւնները, համոզում գոյացուցած է թէ Տ. Եղնիկ Ծ. վրդ. Գալփաքճեան որ և է մեղսակցութիւն ու մասնակցութիւն ունեցած չէ Սամսոյ կոտորածի գործին մէջ։

800 ՕՍՄ. ՕՍԿԻ ԱՐԾՈՂ ԹԱԴ ՄԸ ԿՈՐՍՈՒԱԾ

Տիվրիկէն վերջին օրերս Պոլիս եկող ճամբորդներ կը պատմեն թէ Ս. Լուսաւորչայ վանքին պատկանող եպիսկոպոսական Թաղը անհետացած է ժամանակէ մը ի վեր, և ասուելուած է որ Տիվրիկցի Հայ վաճառական մը նոյն տեղացի Թուրք վաճառականի մը միջոցաւ Հալէպ կը ղրկէ, և հոն Հայ Բողոքական ազգայնոց միջոցաւ 800 օսմ. օսկիի կը ծախուի։ Երկրորդ, ասկէ քանի մը տարի առաջ ոսկի թէ արծաթ խաչերը, որոնք մասնաւոր զանձարանի մէջ կը պահուէին, պատահմամբ հրդեհ ծագելով նոյն պահարանը կ'այրի խաչերը և ուրիշ եկեղեցական զարդեր կրակէն կը ձուլուին։ Թաղը ծախող յիշեալ թաղականը նոյն ձուլածուները կը ժողվէ իր հաշուոյն կը ծախէ և գինը կը գրպանէ։ Ասոնք պատմողները կը պահանջեն որ, յիշեալ թաղականին նկատմամբ խիստ քննութիւն մը կատարուելով ստացուած ճշմարտութիւնը և երեւան ելլայ։ Այս մասին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք մեր ազգային Պարիարքարանին, կը խնդրենք այժմ հոս գտնուող Տիվրիկի կաթողիկոսական փոխանորդը հրաւիրել և բացատրութիւն պահանջել։ Նաև կը խնդրենք ազգային Պարիարքարանէն որ հոն մնալ ուզողներուն մի ըսել մեր Արամա Թաղ գիւղի դպրոցին մասին որ ժամանակէ ի վեր փակուած կը մնայ։ 150-200 ազգ առանց դպրոցի փոզոցները կը թափառին։ Գիւղացիք այս վերջին տարիներս երաշտութեան պատճառաւ ալ բոլորովին փակած են դպրոցը, մինակ ապրուստին կը մտածեն, կարող չեն ազգայոց ուսման հոգ տանելու։ Հոս Պոլիս Տիվրիկի Ընկերութեան եկամուտն դատաստ մը պահելու չափ դրամ յատկացուի, գուցէ ազգ դպրոցէ չեն զրկուիր։ Այս մասին ևս ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Ազգային Պարիարքարանին։

Կ. Պոլիս, 1908 Հոկտ. 18

ԳՐԻԳՈՐ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ

ԹԱՇ-ԳԼՇԼԱՑԻ ԴԻՊՔԸ

Շաբաթ առաւ ժամը մէկուկէսին Տօլմա-Պաղչէի վերեւէն հրաղէնի ձայներ լսուեցան և քիչ ետք Թաշ-Գլշլայի զօրանոցը չրջապատուեցաւ։ Այս դէպքը մեծ յուզում պատճառեց մանաւանդ անոր համար որ մէկ քանի օրէ ի վեր զրոյց կը չրջեր թէ դէպքեր պիտի պատահին Պոլսոյ մէջ։ Բիչ ետք հակցուեցաւ թէ կարգ մը զինուորներ ապստամբած էին։ Ասանկ բաներ գրեթէ ամէն տեղ կը պատահէին, բայց հո

ցուց։ Զեռքը բիվոլվեր մը բռնած ասդին անդին կը դառնար։ Դէպքը հետեւեալն է.— Ցայտնի է թէ ատենէ մը ի վեր շուկային մէջ մաքսանենգաւոր ծխախոտ կը ծախուի։ Սրդ, նոյն օր Ռեժիի դէմ մը և մաքսանենգի մը միջև վէճ մը ծագելէ ետք, այս վերջինը բիվոլվերը ձեռքը սկսաւ վազել, մինչ դէռ իրեն կը հետեւանդէր։ Ան՝ այս պարզ դէպքը պատճառեաւ որ ժողովրդական արդէն իսկ գրգռուած միտքը երկիւղ սփռէր չորս կողմը։ Ամէն օր փախուստ կուտար։ Խանութները կը գոցուէին և խանութպանները տուն կը փութային։ Իսկ այս իրողութիւնը առաջին անգամ կէսիկ փայլի մէջ արձագանգ գտած ըլլալով, բոլոր կիները՝ սարսափահար կը պոռային կը կոչէին թէ «Ջա՛րդ կայ»։—Սապահ ալ կ'ըսէ թէ իրողութիւնը երկու գինովներու ոսկերիչի մը ապակին կոտրելն է։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Կ. ՊՈԼՍՈՅՄԷՋ

Ձեր թերթին մէջոցաւ է որ կը կարդանք չարունակ այս օրերս, գաւառներու մէջ տեղի ունեցած արիւնահեղութիւնները, թալանները և բռնաբարումները, և ասոնք՝ կարգ մը տեղական Թուրք թերթեր չափազանցուած և նպատակաւոր կը գտնան, մինչդեռ հոս, մայրաքաղաքի մը մէջ, մեր աչքին առջև, այնպիսի արարքներու ականատես կ'ըլլանք որ, բնաւ պատճառաբանութիւն չի վերցներ, և ոստիկաններու ա՛ռ ասպեան անհոգ, և իրենց պարտականութեանը մէջ ա՛րքան թերի ըլլալը մեզ կը հասկցնէ։

Բերայի չրջակայքը գանուող Ֆէրի գիւղի և Եէնի Շէհիրի ժողովուրդը, ան ու ասպափի մէջ է այս օրերս, ամէն օր մինչև առաւօտ անքուն կը հոկէ, ոստիւսած իր կեանքը և ինչքը անձամբ պաշտպանելու։

Ցանրագն և չարունակական գողութիւններ է որ կը գործուի ամէն կողմ, դժբաղդաբար հեղինակները գանալու որ և իցէ ջանք չիկայ և ասանք ա՛լ աւելի քաջալերութիւն դառած՝ կը չարունակեն իրենց ասպարէզը։

Հա, մի առ մի պիտի Թուեմ այն գողութիւնները որ գործուեցաւ Եէնի Շէհիրի մէկ փողոցին մէջ միայն սա վերջին օրերուս։

1. Սեպտեմբեր 20ին Պարսիկ ծխավաճառ Ճէլալ էֆէնդիի տպերաբ Ճապպար, երբ առաւօտուն կանուխ խանութը կը բանայ, երեք անծանօթներ կը յարձակին ասուն վրայ, վիզէն կը սեղմեն երկուքը, մինչդեռ երրորդը չէմճեհեն մէջ գտնուած դրամը, աւանդ ձգուած քանի մը գօնապեզեներ, և բաւականաչափ ալ ծխախոտ առած կը յայտնին խարդախ փախչիլ, գողցուածներուն արժէքն է մօտ 50 ոսկի։

2. Հոկտեմբեր 1ին Եօրկի Խրիսաֆոբիսի, Հուբիյլեր մաղազասը կոչուած նպարավաճառի խանութին առջև կարգ մը արիւնեղ ձեռքերին կայտա մը առած կը չլլեն խափանելու համար այն ձայնը որ առաջ կուգար գործիքներէն, որոնցմով ուրիշներ զրաղած էին կարելու խանութին երկաթէ փեղկերը, գործողութիւնը կը տեւէ ժամէ մը աւելի, (այս միջոցին ո՛չ մէկ ոստիկան և ո՛չ մէկ գիշերապահ, որմէ վերջ դրան երկու կողմերէն գլխաւոր մեծութեամբ ծակեր կը բանան, դուռը կը խորտակեն։ բարերաղդաբար դրամ չը գտնուելով (որովհետև նպարավաճառը, դրամի պարսկին գլխուն եկածէն փորձառու եղած, դրամ չէր ձգած խանութը), կը բաւականանան քանի մը պարկ ուռճառներով կծիկին դնել, առաջ ոսկիի չափ մը պատճառելով։

3. Հոկտ. 12ին, կէսի վաճառական Միքայէլ աղայի խանութին երկաթէ փեղկը գործիքներով կը կարուն, բայց մեր Միքայէլ աղային ականջը ձիչ մը սուբ ըլլալուն չուտով կը լսէ և իր արձակած աղաղակներուն վրայ կ'ոստիւսին ձեռնունայն փախչիլ։

4. Հոկտ. 14ին կէս գիշերի առենները Նպարավաճառ Պետրոս աղայի տան պատուհանի երկաթները կտրելով ներս կը խուժեն, արժէքաւոր առարկաներու խուզոր ծրար մը պատրաստելէ վերջ Պետրոս աղայի եղբօր Յովսէփ աղայի անկողնին վրայ կը յարձակին հինգ հոգի զէնք ի ձեռին, մահ սպառնալով՝ դրամին տեղը հարկադրել կ'ուզեն, խեղճը սարսափահար բաւականը ցոյց կուտայ և գրպանի դրամը ամբողջովին կը յանձնէ։ Գողերին արժէքը կը հասնի 60 ոսկիի, որուն 15ը միայն հնչուն դրամ, իսկ մնացեալը իրեղէններ։

Եթէ մի առ մի դեռ չարունակեմ Թուել, ամբողջ տիւակներ լեցնել հարկ պիտի ըլլայ և ասանք այնպիսի ճշմարտութիւններ են որ բնաւ հերքում չեն վերցներ, և այս ամէնը քալէ քալ մէկ փողոցի մէջ միայն տեղի ունեցած են և ո՛չ թէ ամբողջ Թուրքի մը մէջ։

Թէպէտև ոստիկանութիւնը բանը բանէն անցնելէ վերջ միայն լուր առաւ (ինչ որ ասորարութիւն է մեր մէջ), եղածը պարապ ձեւակերպութիւններ միայն, եթէ գործ չունիք գրեցէ՛ք, դիտենք թէ դացածը գացած է, գէթ չկրկնուելու համար միջոցներ խորհէ՛ք։

Ո՞ւր է ընչից և կենաց ապահովութիւնը։ Այսպէ՞ս պէտք է ըլլայ բարեկարգութիւնը Սահմանադրական երկրի մը մէջ։

Կը խնդրենք որ Ձեր ազգօգուտ Թերթը հանիք արձագանգ ըլլալ մեր այս ժողովրդական բողոքին և պատկանալ իշխանութիւնը իր ուշադրութիւնը քիչ մըն ալ այս կողմերը դարձնէ և անյապաղ գողերու յաւուրկ ոստիկանական խիստ հսկողութեան մը գործադրութիւնը հրամայէ, որպէս զի գէթ այս կերպով մեզ ապահովութեան մէջ ըլլան և բաղդակից չըլլան այդ խեղճերուն։

Բերա Եկնի Շհէիր, 1908 Հոկտ. 18

ՆԵՐՍԷՍ ԶԱՔԻԵԱՆ

ԲԱՐԼԱՄԷՆԴԻ ԵՒ ՍՈՒԼԹԱՆԸ.—Իրարակ ազբիւրէ կը հեռագրեն Վիեննա թէ հաւանաբար Սուլթանը պիտի բանայ Բարլամենդը գահնստով մը։ Այս առթիւ կը յիշուի թէ 1876ին ալ Սուլթանը ինք բացաւ խորհրդարանը և գահնստը կարդաց։ Ինչպէս այն ատեն, այս անգամ ալ հանդիսաւոր բացումը պիտի կատարուի Տօլմա-պաղչէի գահոյից մեծ սրահին մէջ, որ հազար հոգի չափ կ'առնէ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ առուրք վճարելու միաք չունի։ Երկաթ-ուղիին հաշիւները թերեւս մարքէ և մասը մասը տարիլ պահանջումներ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ.—Սբ Էսուարտ Կրէյ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ. «Իւրաք Պարսից սահմանադրէն անցած չեն. ասկա՝ ա՛յն ատեն պիտի ընէ երբ Ռուսերուն կեանքը վտանգուի։ Դիւրէմի մէջ տեղի ունեցած կռիւներէն ելնաւսած է ռուս վտանգականութիւնը։ Ռուսական պահանջոցի մը վրայ ալ յարձակում գործուած է»։ Հարցուցաւ թէ անգլիական կառավարութիւնը պիտի հաւանի՞ որ Իւրաք սահմանադրէն անցնի։ Կրէյ պատասխանեց.—«Անգլիա միշտ իրաւունք ունի իր ուզած կերպովը միջոցներ ձեռք առնել Անգլիացոց կեանքը պաշտպանելու համար։ Ուստի չենք կրնար ուրիշի գլանալ նոյն իրաւունքը։ Դիւրէմի առգնապալից վիճակին մէջ հրամանդ տալինք մը հիւպատոսը հոն մնաց»։

ՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄՐ. ՈՒԶՎԷԼԻՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒՆ ՄԸ ՄԻՋԵՒ.—Նախագահ Բուզվէլդ Հոկտ. 18ին ընդունեց Գ. Հ. Թօքաքեանը, որ մասնաւոր կերպով նպարագրեց Պոլսոյ մէջ եղած ուրախութեան ցոյցերը սահմանադրութեան առթիւ։ Գ. Թօքաքեան ըսաւ նախագահին թէ Թուրքիոյ մէջ առաջանքը ընդհանուր է, և սահմանադրութիւնը հիմա կ'ապահովէ թէ Թուրքերու և թէ Հայերու իրաւունքները։ Հիմա իրաւ եղբայր են և զիրար կը հարգուին ուրախութեամբ։ Ինք. Գ. Թօքաքեան, Պոլիս եկաւ Սահմանադրութեան հռչակումէն մէկ օր առաջ, և ասերիկեան դեսպան Մր. Լէյմանի ներկայանալով, դեսպանը իր ուրախութիւնը յայտնեց, նաև զարմանքը թէ ո՛րչափ նոր գաղափարներով ազդուած մարդիկ կան եղեր Թուրքիոյ մէջ, Գ. Թօքաքեան պատմեց նախագահին թէ ժէօն Թիւրքերը ամբողջ կացութեան տէրն են, ոճիրներն ու անկարգութիւնները կը դադրին անմիջապէս. երբ ժէօն Թիւրքերը երեւնան։ Ամբողջ ժողովուրդը միւնոյն հոգիով ազգուած է։ Քսիդէի պատերէն մին ըսաւ թէ նշանը տալուն պէս կարող է երեսուն հազար հոգի հաւաքել, սահմանադրութիւնը պաշտպանելու համար։ Մր. Լէյման պատասխան մը առաւ իմ և կնոջս պաշտպանութեանը համար։ Տիկին Թօքաքեան ամէնէն աւելի յուզուած է Պոլսոյ մէջ։ Իր Հայրը Տքթ. Ա. Սրէցեան, կեսարացի նշանաւոր բժիշկ և պատուելի, Թուրք խուժանէն սպաննուած է 1896ին, և առանն ալ Թալլուած։ Զարդի մէջոցին դրացիներէն քանի կիներ իրենց տունը ապաստանած էին, ամէնքն ալ մահանին մէջ։ Երբ Տոքթ. Սրէցեան տեսաւ որ երկարաւոր պաշտպանութիւնը անօգուտ էր, մառան իջաւ, հրամէչի համբոյր տուաւ բոլոր փախստականներուն, օրհնեց զանոնք, և փողոցին դուռը իջնելով, բացաւ զայն։ Քարոզ կարդաց թէ խուժանը այսպէս վարուելով Սամ. Հայրենիքը կը կործանէ, ո՛չ թէ Հայերը։ Անգիտաբար զարկին զայն, և ինքայ առնն մանելով Թալլեցին, բայց բարեբախտաբար մառանին մէջ պահուրտողները չտեսան։»

Մր. Բուզվէլդ ուշադրութեամբ մակ ընաւ բոլոր այս պատմածները, և Մր. Թօքաքեանի մեկնելէն վերջ նախագահը անոր զրկեց իր լուսանկարը, հետեւեալը գրելով.—«Առ Գ. Թօքաքեան, Թէոտոր Բուզվէլթի բարեմաղթութիւններով։»

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքը հետեւեալ յիշատակագիրը ուղղած է Բ. Դրան և մեծ պետութեանց.—«Տիեզերական Պատրիարքարանը ցաւ է սիրտ կը ծանուցանէ թէ Պուլկարիոյ և Արեւելեան Բումելիի մէջ բնակող Օրթոտոքսները շարունակ որդեւորի կը հանդիպին իրենց խղճի ազատութեան մէջ։ Դիզծուած այս բռնութիւնները տարակոյս չեն թողուր որ Հելլէն ժողովուրդը կատարեալ իրաւունք ունի հարկ եղածը որոշելու և գործադրելու։ Այս պարագային Պատրիարքութիւնը ինքզինքը պարտաւորուած կը տեսնէ դիմում ընելու Թուրք կայսերական կառավարութեան, և Պելլինի դաշնագիրը ստորագրող տէրութիւնց, և խնդրելու յանուն իրաւանց, որպէս զի միջոցներ ձեռք առնուին, և Պելլինի դաշնագրին տրամադրութեանց դէմ գործող Պուլկարները պատասխանատու յարգել միջազգային պայմանները, և գործադրել այն անբռնաբարելի տրամադրութիւնները, որոնցմով միայն կարելի է ճանչնալ Պուլկարիոյ անկախութիւնը և անոր վարչութեան յանձնել Պուլկարիոյ և Արեւելեան Բումելիի մէջ ընակող հաւատք Յոյն օրթոտոքսները։ Պուլկարիա հանդիսաւորապէս ընդունուած պայմանները ոտնակոխ ընելով խոստացուած կ'ըլլայ թէ Յոյն Օրթոտոքսներուն սեպական շահերը կոծանուն տիրան մասնուին, և Յոյնները չպիտի կարենան վայելել Պելլինի դաշնագրով իրենց երաշխաւորուած առաւելութիւնները։

Պատրիարք Պոլսոյ

4 Հոկտ. 1908 ԵՊԻՍԿՈՊԻՄ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Կ'ըսուի թէ Սանտանդրի և Սարթիֆի կուսակցութիւնները մտադիր են սպանել Ֆէրտինանտ իշխանը՝ իր քաղաքականութեան համար որ ապարդիւն դարձուցած է, Մահմետական Պուլկարիոյ կցելու իրենց ջանքերը։ Նախարար Մ. Թաքէվ Տուպնիցա մեկներ է քննութիւն մը բանալու համար։ Պուլկարիոյ իշխանը Ֆիլիպէ փախեր է։ Իշխանը մինչև սպառնական նամակներ կ'ընդունի։ Սապահի կը հեռագրուի թէ Մակեդոնացիներն են որ ուզած են մահափորձ ընել իշխանի կեանքին վրայ, վասն զի գոհ չեն անկախութեան հռչակումէն։

*** Սոֆիայէն Պոլիս գալիք պատուիրակը առևտրական նախարար Մ. Լիաբէվ տեսակցութեան մը պահան յայտարարած է թէ պաշտօնը թէև ծանր է։ բայց կը յուսայ այն յաղողութեամբ է գլուխ հանել։

*** Ռուսնուքի հրամանատարին զեկուցուցաւ որ Լոնտի մարտկոցին և ուրիշ մթերանոցներու մէջ գտնուած ռազմամթերքի են։ փոխադրութիւնը շարունակուի։

*** Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջև համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար հասցուցում տալու պայմանին չէ հաւանած նախարարաց խորհուրդը։

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՅՈՅՆԵՐԸ.—Շաբաթ օր Ներքին գործոց նախարարին մատուցուեցաւ այն ընտրական յայտագիրը որու մասին համաձայնած էին Ֆէնէրի Պատրիարքարանին մէջ Հայ և Յոյն պատգամաւորները։

ԳԱՐԶԱԿՈՒՄ.—Ուրբաթ գիշեր երկու գինով խլումներ Բերայի մէջ 16 տարեկան Հայու մը վրայ յարձակեցան և ծանրապէս վիրաւորեցին զայն բիկովէրով։ Տղան պօռաց կանչեց, բայց մէկը չմօտեցաւ։ Վիճակը ծանր է։

ՊՕՃԲՕԳ ԴԱՐԵՆՃԻՐԻ ԴԷՄ.—Քանի մը օրէ ի վեր Պոլսոյ պատերուն վրայ ազգեր փակցուած են Պօմօնթի գարնուրի արտադրութեան դէմ, ըսելով թէ ալբանական ապրանք է։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.—Պոլսոյ Պաժ. Ա. դատարանին առջև շաբաթ օր տեղի ունեցաւ Լէւոն անուն մէկու մը բացած դատը քօմիսեր Մազլումի դէմ, որ Լեւոնէ 6 մէճիտիէ շորթած էր, խոստանալով թէ զինքը պիտի ազատէ բանտէ։ Մազլում դատապարտուեցաւ մէկ ամսուան բանտարկութեան և մէկ ոսկի տուգանքի նաև պիտի վերադարձնէ շորթած վեց մէճիտը։

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԻԹԹԻՀԱՏ ԱՄԲԱՐԱՆՈՑ.—Վաճառականներուն դիւրութիւն ընելու և մեր առևտրական փոխադրութիւնները կարելի եղածին չափ շուտով կատարուելու համար Պոլիս, Պաղչէ-գափու, Թաշ խան, Հաճի Կարապետ Ուրգանեան եւ Նիքոլաքի Արայէօրլօս էֆէնտիներու կողմէ Անատոլուի երկաթուղայի գծին, նաև ծովային փոխադրութեանց համար Օսմ. ԻԹԹԻՀԱՏ ամբարանը բացած են։ 6—1

ԲԺՇԿԱԿԱՆ վարժարանի դեղագործական ճիւղը մանել փափաքողներէն կը խնդրուի այսօր վարժարանին դիմումի արձանը գանուելի ժամը 5-7, իրենց իրաւունքները պաշտպանելու համար։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն ժամանակէ աւելի ծէօն Թիւրքերուն կուսակցութիւնը կ'աշխատի որ ամէն տարակայսէ զերծ ըլլայ, Կ. Պոլսոյ ապահովութիւնը։ Ամէն կողմէ կը հաւատուի թէ բնաւ վախնալիք բան մը չկայ, և կառավարութիւնն ալ, ամէն ատեն որ իրեն դիմում ըլլայ, նոյնը կը հաւատայ։

Թանին և քօմիթէի օրական ծառայող միւս Թերթերը ամէն օր գրեթէ ասիթ չեն փախցներ յայտարարելու թէ Թուրքիոյ մայրաքաղաքը ապահով է ամէն կերպով, և Ռէպուբլիքան, որ կողմէն ալ դայ, պիտի յաղթահարուի և ամօթապարտ պիտի մնայ։ Այո՛, եթէ մինչև իսկ Ռէպուբլիքան ամբոխ մը և այս պատճառաւ իրարանցումի ձայներ մը անգամ իմացուին, դարձեալ վատահութիւն կայ որ ո՛չ մէկ ֆրէնտանէի քիթ պիտի չարիւնի։ Կառավարութիւնը և Քօմիթէն ամէն մէջոց ձեռք առած է։ Ասոր փայլուն մէկ ապացոյցը արուեցաւ չարաթօր, երբ հին բռնակալութեան չքնաղէն մնացած զօրքերու մէկ մասը փոքրեց հեստել, և արդիւնքը դիտենք թէ ի՞նչ եղաւ։ Սրիտասարդ Թուրք կուսակցութեան զինուորները արժանաւոր դաս մը տուին անոնց, չատ չուտ կոտրեցին անոնց ընդդիմութիւնը, և ասիկա եղաւ առանց օձ է չեղօք մէկու մը վնաս հասնելու։ Նոյն իսկ աւելի ընդարձակ սահմանի մը վրայ մղուած կռիւ մը երբեք պիտի չանդգրէ այս մեծ քաղաքին ապահովութիւնը որուն պահպանութիւնը կը գանուի վրան։

Միութեան և Յառաջդիմութեան Քոմիթէն արթուն կը հսկէ, և այս պարագան ամենամեծ երաշխաւորութիւն մըն է մեզ և ամէնուն անդորրութեան համար։

Ցայսմիկ է թէ չափազանցութիւն կայ տարածուած բոլոր զրոյցներուն մէջ, և ամենափոքր սովորական դէպք մը յանկարծ թունդ կը հանէ միտքերը և վախը կուգայ տարածանալ ընել ջիղերը։ Ո՞չ, վախնալու պատճառ չունինք, և՝ եթէ առաջապէս աւելի մեծ իրարանցում պատճառ սա կամ նա դէպքի մը հետեւանքով, դարձեալ կեանքի և ինչքի ապահովութիւնը կատարեալ կրնանք նկատել մայրաքաղաքին մէջ, քանի որ ոչ է իրաւունք չունինք կասկածելու Օսմ. Քոմիթէին առած ապահովութեան վրայ։

ՄՈՒՇԻ ՎԻՃԱԿԸ

Մուշէն հեռագիրը կը հեռագրեն Սապահի Հոկտ. 18 թուով.—Բռնակալութեան չրջանին է՝ զարհուրելի հարուածին ենթարկուած է Մուշ։ Ռուսիոյ անցեալ պատերազմին ատեն վաղ մը զինուորը կատարեալ բարեկեցութեամբ և պարծանքով օրեր ու օրեր ապրեցնող գիւղերուն տեղերը հովիւ միայն կը փչեն հիմա։ Եւ ասիկա եղեռնական հետեւանքն է բռնակալութեան ա՛յն պաշտօնեաներուն, որոնք դեռ պատուոյ ու պաշտօնի մէջ, դեռ ազդեցիկ ու բռնակալ։ կը չարունակեն պատուհասը ինալ ժողովուրդին։ Սահմանադրութեան հռչակումը, այո՛, լուսաւ է հոս. բայց դեռ ո՛չ ոք հաստատած է ծաղիկը այն բաներուն որոնք Արդարութիւն, Ազատութիւն և հաւասարութիւն կը կոչուին։ Եւ արդարև ի՞նչպէս կրնան գոյութիւն ունենալ հոս և ապահովուած նկատուիլ Ազատութիւնը, Արդարութիւնը և Հաւասարութիւնը, ցորչափ հեղինակաւոր կը մնան Ակիճանցի Պաղատասը՝ որ աղքատ ժողովուրդին բերանը քակոր լեցուցած է. չրջուն ոստիկաններու հարիւրապետ Ուզմէթ պէյ՝ որ հանրածանօթ էր իր խժդժութիւններով. Արապ Ապաուլլահ որ ձիերուն կոխատել առած է կիներ և ասոնց վարձքներուն մէջ կատուներ դրած ու պատնէշ բռնաբարած է վարձնորէն. Ախլաթցի հարիւրապետ Ալի պէյ՝ որ միայն մարդ չարչարելէն հաճոյք կը զգայ. մարդասամարթ պաշտօնեայ Պէտրիան որուն սեղանի պնակներն իսկ կաշառակերութեան արդիւնք են, և որ ոչ ոքի անցագիր կուտար մինչև որ ոսկի մը կաշառք չառներ. կալուածներու պաշտօնեայ ըսուածը՝ որ աղքատ ժողովուրդին մայերը հաղար ուրիւր խարդախութիւններով ծախած է ու կը ծախէ. տուրքերը գանձող պաշտօնեաներ՝ որոնք առանց ստացագիր տալու ժողովուրդէն 30-40 հաղար ղրուշ գանձելէ և կոկորդին անցնելէ ետքը՝ նոյն տուրքերը կրկին ժողովուրդէն կը գանձեն. ոստիկան զօրաց հաղարապետ Հիւսէյին էֆ., որ ծանօթ է Վանի մէջ ի գործադրած իր վարքնութիւններով, վատութիւններով և անասնական կայտառակերութեամբ, և որ անցեալ ձմրան ոստիկան զինուորներու միջոցով գանձել տուած հարիւրաւոր ոսկիները քաղաքապետութեան նախագահին հետ բաժնուած է. Հաւրիմ էֆէնտին՝ որ ազգէ մը ըլլալով հանդերձ մինչև հարիւր փարա կաշառք առնելու ատարութիւնը ունի։ Ասկան գիւղի միւթիւր Սիլէյման աղան և Կէլիկկիւզանի միւթիւր Մէհմէտ էֆէնտին ամէնուն ծանօթ են իրենց մարդակեր և աւազակ. ըսէ՛ք, դո՛ւք ըսէք, երբ այս սճրագործ, գող և աւազակ տարբարձներուն ապարդիւ կը տրուի դեռ իրենց չահատակութիւնները չարունակելու տեղացի ժողովուրդը ինչպէս կրնայ չունչ առնել և Ազատութիւն վայելել։ Ի՞նչպէս կրնանք ազատութեան և արդարութեան անունը բերանիս առնել, երբ դեռ պաշտօնի վրայ կը մնան Ալայպէյի Իզզէթ փաշա՝ Պիթլիսի մէջ և որդին՝ Մալազկերտի մէջ, և այս այն Իզզէթ փաշան է, որ բոլորովին անիրաւ տեղը չորս հարիւր հոգի անմեղօրէն ապաննել տուած և իր հրամանին տակ գանուող ոստիկան զինուորներուն միջոցով բռնի չնութիւններ ի գործ դրած, վաթսուն տարեկան անձի մը պատիւն իսկ բռնաբարել տուած, մարդեր տաղտ ու չարչարած է։ Ո՞վ ուրեմն կը հաւատայ թէ բռնակալութիւնն ու վատութիւնը ջնջուած են։ Զեզ կը վստահացնեմ ո՛վ յարգոյ Ծանանաժողովներ, ո՛վ ազնիւ ընթերցողներ, թէ մեր այս տեղակարերութիւնը երբե՛ք չափազանցուած չէ, գուցէ պակաս իսկ է։ Տարիներ ու տարիներ բռնակալութեան տակ ճմլուած, հընչուած ժողովուրդին վրայ տպելու հոգի չէ մնացած։ Այն հոգն ու լոյսը որոնց կը կարօտին՝ ձեր գթասրտութենէն կը սպասեն։ Ահագին թիւով զրկեալներ՝ որոնց ամէն ինչը գրաւուած են Քիւրտերէ ու գողականներէ, փոզոցները մնացած են։ Առանցքէ չտեսնէ բանտ արձակուածներ, և շատերն ալ աքսորէ ու օտարութենէ վերադարձողներ են։ Աչիրէթներու պետերուն հագիրիք անունով ժողովուրդին զատ տուրք մը գանձելը, և տուրքը վճարելու անկարող ժողովուրդը ծախելը՝ ո՞ր օրէնքին, ո՞ր կանոնին մէջ գրուած է, ո՞ր թերթը մանաւանդ կը ներէ այս ամէնուն։ Սահմանադրութեան հռչակումը քանի որ ամէն մարդ ազատ է։ խօսելու և կազմակերպութիւններ ընելու, ինչո՞ւ ուրեմն դեռ միւզիր կը նկատուին Դաշնակցականները, և չե՞ն կրնար, չե՞ն արտօնուիր ազատ ապրիլ, խօսիլ ու գործել։ Ինչ ըսել է նաև որ քանի մը մարդոց պարքերուն համար բոլոր գիւղացիներուն կենդանիները գրաւուին և ծախուին, և վեց ամսուան համար մէջիսի մը փոխառութեան փոխարէն 300 ղրուշի ցորեն գրաւելը, ասանց բռնակալութիւն չե՞ն մեթ։ Դեռ ոչ օրի կոթկոցութեան կ'արժանանայ Համիտիյէ հեծելազօրքերու հազարապետ Էէսանցի Իզզէթն, անթիւ ոճիրներու հեղինակ Իզզէթն ուրած գիւղերուն վիճակը, թափած անմեղ արիւններն ու կերած որբերու իրաւունքները։ Ու այդ Իզզէթն՝ դեռ կը չարունակէ քանդել ու թալանել։ Վիլայէթէն խստիւ հրաման եղած էր որ ձերբակալուի ոճրագործութեամբ դատապարտուած Քասիմ պէյը, և սակայն չէ՛ ձերբակալուիր։ Նոյնպէս՝ երբ վերջ պիտի տրուի Գելէկի աչիրէթին պատ Հաճի Ֆարիզ անուն գաղանին, որ իր տարագրութեան տակ գանուողները մարդասպանութիւն կը մղէ միշտ, որ Խասքէօյցի Ցովհաննէսն ու Բարեղը և ուրիշ ասոր հոգիներ, ինչպէս նաև Քաբօ և Ապաուլլահ անուն անձերը և դեռ ուրիշներ սպանեալ ասած է, որ գրուած է հարիւրաւոր աղքատ գիւղացիներու արաբը։

Այս ժողովուրդին տէրերը հակցող և անոր վերքերուն սպեղանի դնող պաշտօնեաները երբ պիտի զրկեք։ Այս ցաւալի վիճակներուն առաջքն առնել կարելի է միայն ուղղամիտ կարող և իրաւամիտ պաշտօնեաներու գոյութեամբը։ Մէկ երկու սպայէ և պաշտօնեայէ զատ, պատուաւոր և իրենի տէր պաշտօնեայ այսպէս գանել կարելի չէ։ Հարստահարուող ժողովուրդը «Այսօր գնա վաղը եկուր» ներսէն չէ կրցած ազատիլ։ Կսկծալին կը խնդրենք որ Սահմանադրութիւնը, հոգինին սիրող ու յարգող ուղղամիտ պաշտօնեաներ հասցնէք մեզի, որովհետև Մուշ ասն վիլայէթն է ուր ամէն բանէ առաջ ու ամէն ատենէ աւելի ազատամիտ ու արդարասէր պաշտօնեաներու անմիջական պէտք կայ։

Սուարգրութիւններ

Հայոց Առաջնորդ Վարդան վարդապետ, Հայ-հռոմէականաց առաջնորդ Երսէս արքեպիսկ., Մուշի, Սասունի և դաշտերու մթերքները՝ Շնաստի Սրայ և Արքաքանքի Նիսամ (՛) Արշինցի Վանու։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵԼԿՐԱՏ.—Անմէա Բիզա պէյ հոս հասաւ այս առաւ., ընդունուեցաւ Սերպ նախարարապետ Պ. Վելիմիրովիչ. կէս օրէ վերջը Պեռաս Թաղաւորն պիտի ընդունուի։

ԲԵՌԼԻՆՍԳՈՒՐԻ.—Տումայի նախագահը Պ. Ռոմ ժամքով, Սերպ Սքուպչինայի նախագահին ուղղեց հետեւեալ հեռագիրը.—«Սերպիայէն չատ մը հեռագիրներ առի, Սլաւ ազգարին մէջ տեղի ունեցող այս վերջին դէպքերուն նկատմամբ, ասանկ ապգնապի օրերուն, ձեր միջոցաւ մեր եղբայրական ողջոյնները կը զրկենք Սքուպչինայի բոլոր ընկերներուն ու ինչպէս հեռագիրներու հեղինակներուն։ Հաստատապէս կը հաւատանք թէ մեզ ու բոլոր Սլաւ ազգարը յուզող միջազգային խնդիրներուն խաղաղական լուծումը՝ ապահով ապառնի մը պիտի երաշխաւորէ Արեւմուտքի մեր հաւատարիմ Սլաւներուն։

ՊԵԼԿՐԱՏ.—Անմէա Բիզա պէյ մեկնեցաւ Վիեննա։

ՄԻՒՆԻԽ. — Լիւքսէմպուրկի Մեծ-Դուքսին վիճակը ծանրացած է վերջերս և մինչև իսկ վրդովեցուցիչ կը նկատուի։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Հոկտ. 1908

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՈՒԼԻՏՔ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Օ. Ո.	99.—
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	99.02
Երէկուան էն բարձր գինը	»	99.05
» էն վար գինը	»	98.38

ՐՈՒՄԵԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	166.37
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	166.75
Երէկուան էն բարձր գինը	»	167.—
» էն վար գինը	»	166.37
Միախլիի Գանգա		4.50
Սելանիկի »	Ֆր.	120.
Բարաս. Բրէվիլէիթ	»	37.—
» Օրանէա	»	32.—
Շերքէթը Այրիւէ	Օ. Ո.	38.—
Շերքէթը Այրիւէ Համիտիյէ	»	2.80
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	7.70
Ժիւսանա Թրամվայ	»	3.75
Թրամվայ պարտաթուղթ	Ֆր.	485.
Նէշիֆի Բէօֆա Թրամվ. բժնթղ.	Օ. Ո	2.
Տերքօսի Ջուրի ընկ.	»	300.
Անատոլ. Երկ.	» Օ. Ո.	14.15
Իզմիրի քարափ	»	580.
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	»	3.95
Բարափ. Կ. Պոլսոյ	Ֆր.	430.—
Թրանվայ		60.50
Զարթեղէն		21.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	Ֆր.	252.—
Պանք. Նաս. Կրէս	»	410.
» » » Նոր	Օ. Ո.	4.06
Լաւրիոն	Ֆր.	53.

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿԸԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն	Ղշ.	Փր.
Ֆրանսական ոսկի		87.12
Անգլիական ոսկի		109.36
Բոլ		91.—
Մէճիտիյէ արծաթ		107.33
» քառորդ		107.20
» մանրադ		104.30
Մէճիտիյէ		100.20
Պէլիք		103.20
Բուլգարական թղթադրամ		8.73
Քրիմեա		50.

ՓՈԽԱՆԱԿԱԴԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք		110.05
Բարիզի » »	Ֆր.	22.77½
Վիեննայի » »	քուրոն	21.90
Պերլինի » »	մարք	18.67

'ՄԱՆԶՈՒՄԷ''Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ՄԱԳԱԶԻՆ ԿՕՐԳԻ

ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

ՅԵՂԱՓԽԱ ԱՆՄԵՄ ՎԷՊ Ե. ՄԱՍ

Ի.

Կանոնաւորաբար գրքոյկներ կը մացնէր գործարանը, պարտականութիւնը կատարուած ըլլալու դիտակցութեամբը գոհ, ամէն տեսակ ճարաար և խորամանկ միջոցներ գտած էր. ոստիկանները անոր վարժուած ըլլալով, այլ ևս ուշադրութիւն չէին ըներ անոր։ Մէկ քանի անգամ տակայն վրան խուզարկեցին, բայց մէկ գրքոյկներուն ցրուած օրերուն յանկարդները։ Երբ վրան ոևէ վնասակար բան չտնէր, կրնար պահպաններու և լրտեսներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել, որոնք զայն կեցնելով վրան գլուխը կը խուզարկէին։ Այն տեղն ինքզինքը նախատուած կը ձեւացնէր, ոստիկաններուն հետ կը կռուէր, յետոյ զանոնք չփոթեցնելէ ետք, կը ձգէր կ'երթար, իր ճարպիկութեան վրայ հպարտ։ Այս խաղերը իրին դարձան։

Վէսոֆչիքով յանկարծաց կրկին գործարանը մտնել. իրք գործաւոր փայտի վաճառականի քով սատաց. առաւուընէ մինչև իրիկուն վառելափայտերու, ատաղձի բեռներու կ'ընկերանար։ Մայրը գրեթէ ամէն օր զայն կը տեսնէր։ Զոյգ մը սև ձեռք, բերնի տակ դաղտնի որուն ուժգնօրէն հոգին զարնելով կը յանգանային, իրենց եռա, կ'երկնար թաց գերան մը կը տատանէր կամ տաղձներ որոնց ծայրերը հողին զարնուելով մեծ աղմուկ կը հանէին, և ատոնց քով կը քաշէր Վէսոֆչիքոֆ, առան

ԼՈՍՍ ՏԵՍԱՆ
Երկրորդ տպագրութեամբ
"ՀԱՑՈՐԴԻՆԵՐԸ,,
(Ա. և Բ. շարք)
ԱՏՈՄ ԵԱՐՇԱՆԵԱՆԻ (Սիամանթո)

Ինչպէս ծանուցած էինք, երկրորդ տպագրութեամբ մը հրապարակ ելաւ առաջին և երկրորդ շարքը Սիամանթոյի «ՀԱՑՈՐԴԻՆԵՐՆՈՒՆ, հրատարակութիւն Հայ Եկ. Դաշնակցութեան։ Այս Ա. և Բ. շարքը կը պարունակէ հետեւեալ գլուխները.— Դարերու վրէժ, Հողին ձայնը, Զոդումին թափորը, Անդրանիկ, Ազբիւր Սեռոբ, Խրիմեան Հայրիկ, Գովկաս, Անարեկիներ։ Կարդալ Հայրենիքներ՝ վայելել պիտի նշանակէ ամենաարձակ ասպնջականով օժտուած գլուխգործոցներ մը, որ մեր նոր գրականութեան փառքերէն մէկն է։ Գին 5 ղրշ.։ Կեդրոնատեղի Արծիւ գրատուն կը ստանան գրատուներն ալ։

ՀԱՄԱՌՕՏ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑՈՑ
Գրեց՝ ԲԻՒԶԱՆԴ Մ. ՊՕԶԱՃԵԱՆ
ԴԻՐՆ Ե ՂԵՐՈՒԹ

Գրաքննութեան և Ռոսիկանութեան ձեռքն ճզմուած քանի մը հարիւր օրինակներ, որոց պատճառաւ հեղինակը քանիցս հարցաքննութեան ենթարկուած եր, ի վերջոյ հանուած են։ Գրքոյկս առաջին 100 օրինակներուն արժէքը պիտի որոշ Մխիթար Ռէնէրութիւնց, յոգնաւ գալառաքի ուսանողներու։ Ազգային վարժարաններու համար 30 տ. հարիւր զեղչ։ Հարիւր օրինակ միանգամ գնելն է։ Մաս 10 տ. հարիւր զեղչ։
Վաճառատեղի և Զամանգիրներ. Զեյթունեան

AU RENARD BLEU
„ԿԱՊՈՒՑՏ ԱՂՈՒԵՍ"
Մ. ՀԱՒԻՄՈՎԻՉ
ՄՈՒԾՏԱՆԱՎԱՃԱՌ
Բէօր, Մեծ փողոց, Աբրիական Շուկայ, Թ. 8
Ռուս գեղանական գէմ
ՄԵԾ ՄԲԵՐՔ ՆՈՐՈՒԹԵԱՆՑ
ՎԱՆՈՑԻ, ՑԵՐՆԱՄՈՒՇՏԱՆԻ, ԽՊՕՎԻ, եւլն.
Նորոգութիւններ և փոփոխութիւններ խնամ.
ՋԵՂՉՈՒԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ.
Փեռաւր եւ աղուամազ կօխոով
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մուշակներնու և ճերմակներնու պահպանում անուան մինչեւ
Բացառիկ ապահովութիւն ուսիցներու դեմ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՅԵՐԿԵՆԱՑ

Երկանա կրթարանիս դասերը սկսած են կանոնաւորապէս։ Ուսուցչական մարմնոյն վրայ աւելցած է նաև Ծանօթ դասախօսակ ուսուցչուհի Օր. Անժէլ Փափազեան։ Իսկ աղջկանց ձեռագործի համար պաշտօնի կոչուած է՝ Օր. Սիրանոյշ Մեսրոբեանը որ պիտի հսկէ նաև գիշերօթիկ աղջկանց վրայ։
Վարժարանիս դասընթացքներուն և արդիւնաւորութեան համար որոշուած է Սեպտ. 20էն սկսեալ արձակուրդէն յետոյ սերտողութեան ժամերը յատկացնել, որ ժամուն պիտի հսկէ վարժարանիս ասուագ ուսուցիչը Արմենակ էֆ. Պալասանեան։ Ծնողքներէն անմնաց որ կը փափաքին իրենց զաւակները գիշերային աշխատութեան մասնակից ընել, կը խնդրուի որ բարեհաճին իմացնել անձամբ կամ նամակաւ վարժարանիս Տնօրէնութեան։
Լեզուաց մեծ կարեւորութիւն տրուած է, կը դասախօսեն բացի մայրենի ուսուցիչներէն՝ Կուրթիկեան, Զրաքեան, Շամամանեան էֆ.-ները, և Օր. Պայծառ Տայեան որ կ'ուսանդ անգլերէնը կատարեալ ձեռնհասութեամբ։
Գեղարուեստի հիւղը յանձնուած է Ռուչիկ էֆ. Թահիմեանի։
Դաշնակի, լուծակի դասերը խնամով կ'ուսանցուին Բարելեան և Սիմանեան էֆֆիմներու կողմէ։
Աշակերտաց բարեկիրթութեան և առողջապահութեան մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայուի, գիշերօթիկներու լուսնունդի մասին հոգ կը տրուի։
Անանց որ կը փափաքին իրենց զաւակները յանձնել վարժարանիս խնամոց, Թող բարեհաճին դիմել վարժարանս, Տնօրէնութիւնը պատրաստ է ամէն տեսակ բացատրութիւն տալ։ Ընդունելութեան պայմանները դիւրամատչելի են։
Հիմնադիր-Տնօրէն
ՊՕՂՈՍ Ե. ՊԷԶԱՃԵԱՆ
Մագրիգիւղ, 1908 Սեպտ. 10

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՆ ԷՕՍԻՐԵԱՆ
Հաստատուած Իւսկիւտար Իճատիէ, Բօղիա Եօլու Զամլըճա ճատէսի թիւ. 79, կարապետեան վարժարանի դիմացը։
Ցիշեալ Տօքթորը վկայեալ Ամերիկեան բժշկական վարժարանէ և ծանօթ իւր 10 տարուան բժշկական մանկաբարձական և վիրաբուժական յաջող գործունէութեամբ է գաւառս։ Կը գանուի տէնէ օր մինչև կէս օր Թիւթիւնեան դեղարանը Իճատիէ, իսկ կէս օրէ վերջ իւր տան մէջ հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր։
Նաև Բշ. և Դշ. կէս օրէ վերջ կը գտնուի Մինասեան դեղարանը ի Սելամսրը։ Ուրբաթ օրերը՝ի վկայեալ ազգաներու համար։ 19—7

ՏՕՔԹ. Ս. ԱՐԶՈՒԵԱՆ
Բժիշկ—Մանկաբարձ, վկայեալ Գապղիոյ Նանսիի համալսարանէն
Ծանօթ իր տասնամեակ տարիէ ի վեր գործունէութեամբ բժշկական ասպարէզին մէջ, մեկնած եր վերջերս Եւրոպա ուսումնասիրելու գիտական նորութիւնները Բարիզի, Նանսիի, Սդրազպուրգի և Վիեննայի հիւանդանոցները և նպաստաւոր բրօֆէսէօրներուն հետ մեկտեղ բժշկական զանազան հարցերու վրայ կարծիքներ փոխանակելով, այս անգամ Կ. Պոլիս դարձած է։
Կը դարմանէ նորագոյն մէթոտներով իր masso-vibrator-électric գործիքով գլխացաւը, ատամոքսի, աղեաց, որդանդի և prostate քէսթմանէֆիք եւ ՔՊՔԱԼԱԳ— պատուրը, բոլոր անդամալուծութիւնները, paralysie և անանցնելի լսողի եկած տարութիւնները։
Վիեննայի Prof. Fingerի դրութեամբ գաղղիական ախտը և ջերմամղութիւնը և անոնց հետեւանքները։
Micro-phonendoscope և microscopeական քննութիւններուն վրայ յենլով, թոքի օրամ, սրեան հիւանդութիւնները, թիֆոն, ջերմ, մեղը քննելով երկամուղիները։ Վերջապէս ատամոքսի հեղուկը և աղտոտութիւնը (coprologie) քննելով, ընդհանուր հիւանդութիւնները կը դարմանէ։
Հիւանդ կ'ընդունի 6էն 9 (Ը. Թ.) իր բնակարանը, 18 Թիւ. Բանկալթի, Գէօյիւ-ճաէրէ Ճատէսի։ Գաւառներէն և Պոլսէն դիտական հարցումներուն համար դիմող բժիշկներուն ձրիապէս կը պատասխանէ հանոյքով։
Տօքթ. Արզուեան էֆ. քիչ տեսնէն Clinique ambulatoire internationale տեղանուամ կեդրոն տեղ մը դարմանատուն մը պիտի հիմնէ, ուր մասնագէտ բժիշկներու օժանդակութեամբ գործողութիւններ պիտի կատարուին։ 20—18

ՎԻՆԸՐ
ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՑՆ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000,000 քուռօն ամբողջովին վճարուած.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 37,300,000 քուռօն
Հաստատուած 1869ին կեդրոնատեղիին Վիեննա, 12 գրասենեակներ ունի այդ քաղաքին զանազան շրջանակներուն մէջ։
Մասնաճիւղեր՝ Բրակայի, Կրացի, Գրունի, Օսիկի, Բէյրթայի, Լէմպէրկի-Զերնովիցի, Բլակենֆուրդի, Գիլից-Գիալայի, Քարլսպատի, Բիլզէնի, Բրոզնէիսի, Ս. Իոլիքէնի, Թեբիլիսի, Վլլոսթի և Վինըր Նէօշտատի մէջ։
ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՑՆ կը դրամի տրամանուրական ամէն տեսակ գործունէութիւններով, մասնաւորապէս կը բանայ ընթացիկ հաշիւներ, իբրև ուսնդ կ'ընդունի պարտաթուղթեր, փոխառութիւններ կ'ընէ ընթացիկ հաշիւներով, պարտաթուղթեր կամ արժէթուղթեր գրաւ ընդունելով ինչ հանէ չէ՝ բոր, վարկագիր, փոխ գրեր և վճարումներ կ'ընէ հեռագիրներով։ Կը գնէ կը ծախէ ամէն տեսակ պարտաթուղթեր թէ՝ մեր և թէ բոլոր օտար հրապարակներուն վրայ։ Կը ղեղչէ, կը գանձէ կարծիքներ և արժէթուղթեր։ Կը գնէ և կը ծախէ փոխ գիրներ բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Կ'ընդունի տեսօրեայ և պայմանաժամով վճարելի պարտատոմսակներ։ Կը կատարէ տարբեր ամէն տեսակ գործառութիւններ։
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ է առաւօտեան ժամը 9½էն երեկուան Ուրբաթ օրերը 9½էն 1։

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԴԱՐԵԱՆԻ
1. Գաղկերազարդ Տարբ. Աշխարհագր. 2,50 ղրշ.։
2. Գաղկերազարդ Մէջին Աշխրգ. 7 ղրշ.։
3. Գաղկերազարդ Բարձր. Աշխարհագրութիւն 6 ղրշ.։
4. Գաղկերազարդ պատմ. Արեւել. Հին աղգաց և Յունաց 5 ղրշ.։
5. Համառօտ Օսմ. պատմութիւն 2,50 ղրշ.։
Հանրածանօթ մասնագէտ հեղինակին երկին ապագրութիւններով գնահատուած սոյն օգտակար դասագիրքերը կը գտնուին բոլոր դրավաճառներուն քով։

Մ. Գ. ԾԱԼԵԱՆԻ
ՀԻՆԴ. ԱԶԳԱՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
ԴԱՍԱԳՐՔԸ
Ա. հատոր Աբեւելեան հին ազգեր մինչ Ք. Ա. « Հին Յունաստան և մինչև Ք. « 6 «
Գ. « Արեւմ. և ժամանակակից « 5 «
Պատմութեան այս հատորները ալ-խարհարար մաքուր լեզուով, նիւթերու գեղեցիկ կարգաւորութեանն և բացատրութեան, ու դիւրաւոյց մեթոտին համար մեծապէս գնահատուած են նիւթին հմուտ, ձեռնհաս անձերու կողմէ։ Արժանացած են Բ. ապագրութեան։
Ունին
Գեղեցիկ ապագրութիւն
Հաստատուն կազմ
Բազմաթիւ բացատրիչ պատկերներ
Աշխարհացոյց քարտէս։
Մեծաքանակ գնողներու 100ին 30 զեղչ։
Կեդրոնատեղին փոխադրուած է Մաթէոսեան ապարանէն Ցավ. էֆ. Աղիսուրի «Օսմանլը» դրատունը, թիւ. 26, Պոլսոյ-Ալի-Շատէսի, Կ. Պոլիս։

ՏՕՔԹ. Գ. ՋԱՐՓՄՅԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿՈՆՈՐԻ, ԱԿԱՆՋԻ, ԵՒ ՔԹԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Իր համբաւաւորութենէն վերադարձած ըլլալով, ըստ առաջնոյն կ'ընդունի հիւանդները ամէն օր, յետեկէ վերջը. Բերա, Թաքսիմ. Էքէր փողոց, թիւ 6։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԳԻՇԵՐԱԳԻՏՆԵՐԻՆ ԵՒ ԱՆՈՒԱՆՈՒ ԹԹԻԵՆՆԵՐԻՆ
ՔՆՆՈՒԱԾ ՈՒ ԱՆԽԱՐԴԱԿ ԸԼԼԱԼԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

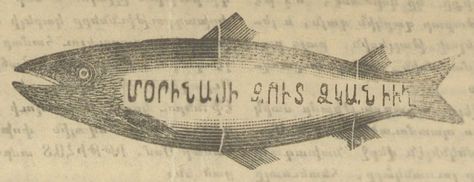

Կեռիկ-Փաշա, Պայի Փաշա Եօղուրը, թիւ 36։

Տկարակազմներուն, նիհարներուն առողջութեան և մանաւանդ հիւանդութենէն նոր ապաքինողներուն համար ամենէն գերազանց դեղը Մորիս ձկան իւղն է։ Մորիս ձկան իւղը՝ մարդկային մարմնոյ վրայ բրած ազդեցութեամբը ծանօթ է, բայց որովհետև ընդհանրապէս խարդախուածներ կը ծախուին, և սպասուած արդիւնքը առաջ չի գար, յարգոյ հասարակութեան քաջալերութեանը վրայ, ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի ալ նմանապէս Նորվեկիայէն մեծաքանակ բերել տուած է

ԴԵՂԱԳՈՐԾ
ՎԱՀՐԱՄ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

որ Պոլսոյ պայծառնական առաջնակարգ քիմիագէտներէն և անուանի բժիշկներէն ալ քննուած, դիւրամարս ու անխարդախ ըլլալը վաւերացուած է։ ՄՕՐԻՆ՝ ձկան այս իւղը կը ծախսուի փոքր ու մեծ քանակութեամբ, միայն Կեռիկ-Փաշա, Պայի Փաշա Եօղուրը՝ Վահրամ Ասատուրեանի կեդրոնական դեղարանը, որ ծանօթ է արդէն իր դեղերուն թարմութեամբ, դեղագիրներու ճշգրիտ պատրաստութեան, ցոյց տուած ուղղամտութեամբը և գիներու չափաւորութեամբը։ Հինգշաբթի օրերը փոքր ու կարող բժիշկներու կողմանէ ձրի դարմանում։
ԳԻՇԵՐԱՑԻՆ ՍԳԱՍ 15—1

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷԼՏ ՍԵՐՔԸՆԹԱՅԼ
ԵՒ
ՆՈՐԹՀԸՐՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՆԳՂ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Համագումար դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	6,000,000
» տարեկան եկամուտ 1907 տարի	» »	5,941,859
» պահեստի դրամ 1907 տարի	» »	25,203,324

Կ'ընդունին մեծագումար ապահովութիւնք դիւրամատչելի պայմաններով։

ՄԱՐԹԱՑՄ
ԵՈՎԱՑԻՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	500,000
Պահեստի Դրամ	» »	564,225

Վնասուց հատուցմանք անմիջական, առատաձեռնորէն և կատարեալ արդարութեամբ կը վճարուի։
Ընդհ. Գործակալ ի Կ. Պոլիս
ԴԱՆԻԷԼ ՄԵՐՈՒԻԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
Մէհմէտ Ալի Բաշա խան, Ղալաթիա
Գաւառային կարեւոր կեդրոններու համար ազդեցիկ գործակալներ կը փնտռուին։

KAMER
ԼՈՒՍԻՆ
ԿԱՀԿԱՐԱՍԵԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ա. ԿԻՒԼՄԷՋԵԱՆ
Ղալաթիա, Վայվոտա փողոց թիւ 4, Լորանցո խանի վերան։
Վերը նշանակուած հասցէով վճառատան մէջ կը գտնուին իրենց ձեւաւորութեամբ, տեսակաւորութեամբ անբաղդատելի կարասիներ ամօրիական գիներով։ Պարզ այցելութիւն մը կը բաւէ համոզելու համար ամենէն դժուարահաճ գնորդն անգամ։

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ
ԸԼԼԱԼ ՇԻՒՂ, ԲԱՐԵՁԵՒ ՈՒ ՎԱՑԵԼՈՒՉ
ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ
ՀԱԴՈՒԻԼ ԱԺԱՆ, ՅՈԿՈՒՆ ՈՒ ՁԵՒԱՒՈՐ
ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ
ԱՑՍ ԱՄԷՆԸ
ԴԻՄԵՑԷՔ
Մ. ԵՒ Կ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ ԴԵՐԶԱԿԱՏՈՒՆԸ
Կ. Պոլիս Մեծ Շուկայ ժամագործներու մէջ Զուխաճի խանին տակ թիւ 6-8
ՈՒՐ
Զմեռուան և հարանեկան հանդէսներու առթիւ զուտ Անգլիական կերպասներ հասած ըլլալով, բոլոր դիմաւորահաճ յանախորդներն իսկ կը գոհացուին խղճամիտ ապրանքութեամբ և գործաւորութեամբ։
Ամէն անոնք որ բալթօլի, բարտսիւի, գաբարդինի, բանթալոնի և փանթէզի ժիլէներու պէտք ունին և կը փափաքին առաջնակարգ Անգլիական կերպասներով պատրաստուած հագուստներ ունենալ, թող դիմեն Շահնազարեան եղբարց կերպասեղինաց վաճառատունը, ուր բացառիկ դեղչով պիտի վաճառուին ամէն տեսակ կերպասներ, որոնց հետքը իսկ կարելի չէ գտնել ուրիշ տեղ։
Սոյն կերպասեղինաց վաճառատան մէջ ոչ-Անգլիական կերպաս մը գտնողին մէկ գոսպիտցու նուէր պիտի տրուի առանց փոխարինութեան. ահա ուրեմն առիթ մը՝ որմէ փափաքողք կրնան օգտուիլ։
Փոխանակ մինչև Բերա երթալով ճամբու ծախք ընելու և 60 0/0 սուղ գինով Անգլիական ապրանք գնելու, բաւական է դիմել վաճառատունս գտնելու համար ամէն տեսակէ ճաշակաւոր ընտիր և ազնուն Անգլիական ապրանքներ։
ՇԻՐ ԽՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԱՄՆԱԻՈՐ ՁԵՂՔ 30—22

ՆՇԱՆ ՁԱՄԻՉԵԱՆ
ՄԱՆԱԳԷՏ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ
ԵՒ
ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

Կ'ուզէք հարսնիքներնուդ փայլը աւելցնել, գեղատեսիլ «էֆէկ» մը տալ մոմերուն, դիմեցէք ՆՇԱՆ ՁԱՄԻՉԵԱՆԻ վաճառատունը, ուր բացի պատրաստ գտնուած մոմերէ կը զարդարուին նաև մեծ խնամով վերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր մոմեր ամրցելի ոսկի գիներով։ Կը գտնուի նաև հոն հարսի կալանա, քողք, քողքի մնասուկ, զարդարուած կղզով, ծաղիկ-փեսուր, եւն. եւն. եւն.։
Փութացէք, հարսնիքի սէրեր, այցելել անգամ մը Նշան Ձամիչեանի հարսանեկան մոմերու ճոխ վաճառատունը ուր ոչ միայն ձեր ճաշակը, այլ նաև ձեր քսակն ալ գոհացում պիտի գտնէ։ 50—18

ՍԻՍԱԼ ՏԵՂ ՁԵՐԹԱՔ
ՆՇԱՆ ՁԱՄԻՉԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Գրամանբօ խանի տակ. թիւ 86

ՓԱՒԼԱԳԱՇԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԼԵՋՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ, ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵՆԱՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՖԳԱՏԷՊԻԼԷՐ, ԷՄԻՕՆԻՈՒՆԻ ՀԱՍՑԷԻՍԻ

9 ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Բանիմաց ծնողաց գնահատման և քաջալերութեան մէջ Վարժարանս անխափան կը շարունակէ իր ընթացքը արդիւնաւորապէս, իբրև իր տեսակին մէջ միակ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ հաստատութիւնը Աղջկանց խնամեալ և հիմնական կրթութեանը նուիրուած, Լեզուագիտական և Գեղարուեստական ուղղութեամբ։
Վարժարանս հաստատուած է նորագոյն լայնաթաք և օդաւէտ դիրքով ալ դպրոցական ամէն յարմարութիւն կը միացնէ իր մէջ, Գիշերօթիկ և Ցերեկեայ աշակերտուհիներ համար հանգստաւէտութեան և առողջապահիկ ամէն պայման լրացնելով։
Ա.ԶԳԱՑԻՆ ուսումնական և գիտական անհրաժեշտ ծանօթութիւններէ ի զատ, հիմնական կիրարով կ'ուսանցուին հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգլերէն եւ Թուրքերէն լեզուները, ձեռամբ մասնագէտ ուսուցիչներու և ուսուցչուհիներու, գրականն կեանքի արդի պահանջումներուն համապատասխան կերպով և դիւրաւոյց մեթոտներով։
Մասնաւոր խնամքի և հոգածութեան առարկայ է Ֆրանսերէն և Անգլերէն լեզուաց Եզակերպութիւնը (բրաթիք)։ Ցառաւել խնամքով կ'ուսանցուին նաև Դաշնակութիւն, Առանին Տնտեսութիւն, կար ու Ձեւ, Աստղագործութեան դասընթացքներ՝ ձեռքով և մեքենայով), Զարդանկար և Գործնական Քիմիա, մասնաւորապէս ԴԱՇՆԱԿ և ՁՈՒԹԱԿ։
Գիշերօթիկներու համար ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՍՆՈՒՆԴ և ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԹԵՐԻ ԵՆԱՄԴ։ Աշակերտաց վերամուսնութեան պիտի ունենայ Սեպտ. 1 Բշ.։
Տեսչուհի
ՀԻՄՆԱԴԻՐ-Տնօրէն
ՀԻՒՐԻՒԹԵԱՆ ՓԱՒԼԱԳԱՇԵԱՆ Ե. Գ. ՓԱՒԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՆԷՍՊԼԷԻ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄՐՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԵԱՆՕԹ Է
ՆԷՍՊԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ
ԱՄՐՈՂՋ ՄԱՆՐԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՏ Է
ՆԷՍՊԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԻԸ
ՆԷՍՊԼԷԻ ՇՈԿՈԼԱՑՈՎ
ԱՆԴԱՄ ՄԸՆ ԱԼ ԱՐԴԱՐԱՑԱՒ ՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄՐՈՂՋ ԿՈՂՄԸ ՅԱՐԳԱՆՈՒԱԾ Է ԵՒ ԱՄԷՆ ՅԵՂ ՄԵՆ ԷՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԳՏՆԻ Է
PARINE ET CHOCOTAT NESTEL

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՑԻՆ
ՆՈՐ ԾԱՑՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ տպատանող գրաքննութիւնս գեղեցման ծախքին համար Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը տյսուհետև ամէն տարի պիտի կատարուի։ Պարզև չը յահող տասակնեք ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց։ Ամբողջ տասակներու արժէքին հարիւրին հոգեմատանութիւնքը պարգևներու և տարբերներու պիտի յատկացուի։ Ուստի այն վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է։ Նոր կազմակերպութեամբ՝ տասակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգև ու տարբերի պիտի յանի։ Ինչպէս կ'երևի տարեւ հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգևը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նշանաւոր պարգևներ ալ կան։ Տասակները զանազան տարբերութիւններ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ տասակին գին նշանակուած է տասկի, կէսին՝ 1 օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Ցտասակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տասակներուն մէկ մասը չորս թիրաժի յատուկ երեքական կարի բաժնուած է։ Ցիշեալ կոտորակաւոր տասակները՝ մեկիսիէն 19 դրուշ հաշուով՝ կէս տասակներուն գինը 72 դրուշ է, մէջ քառորդինը՝ 36 դրուշ, իսկ մէկ ութերորդը՝ 18 դրուշ։ Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիին և կամաւորի գլուխը գտնուող մասնաճիւղին մեծաքանակ տասակ գնողներուն հետեւեալ դեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամէն 10 ոսկիի տասակ գնողներուն՝ 0/0ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին՝ 1001 ոսկիի տասակ գնողներուն՝ 0/0ին 8, 2001 ոսկիի տասակ գնողներուն՝ 0/0ին 9. 3001 ոսկիի տասակ գնողներուն՝ 0/0ին 10, և 10.001 ոսկիի տասակ գնողներուն՝ 0/0ին 12ը։
Երրորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 Յուլիս 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանի նախարարութեան պաշտօնական մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուակալին և ելմտական, հաշուակալութեանց Աւեանին և Օսմ. Կայս. Պանքայի կողմէ կարգուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մը։

1324 տարուան յատուկ Երկրագործական Պանքայի
վիճակահանութեան յայտագիրը

Ա. Թիրաժ (Մարտի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	Բ. Թիրաժ (Աղբիւրի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	Գ. Թիրաժ (Մայիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար
1	600000	600000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
2	40000	80000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
15	10000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	3150	200	630000	3150	200	630000
3150	200	630000						
3500		2170000	3500		1710000	3500		1710000

Դ. Թիրաժ (Յունիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	Ե. Թիրաժ (Յուլիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	Զ. Թիրաժ (Օգոստոսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
11	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1710000	3500		1710000	3500		1810000

Է. Թիրաժ (Սեպտ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	Ը. Թիրաժ (Հոկտ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	Թ. Թիրաժ (Նոյեմբ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
1350	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1810000	3500		1810000	3500		1810000

Ժ. Թիրաժ (Դեկտ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	ԺԱ. Թիրաժ (Յունվարի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար	ԺԲ. Թիրաժ (Փետրվ. սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն	Հ/գումար
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
2	40000	80000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
15	10000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	20	40000	800000
3275	400	110000	275	400	110000	65	20000	1300000
150	200	630000	3150	200	630000	300	10000	3000000
						750	4000	3000000
3500		2070000	3500		2170000	1250	800	1000000
						21500	200	4320000
						24000		17020000

ՀԱՍՏԱՏ

	Ոսկին 100էն		Ոսկին 100էն
Դրամագլուխը երկու օսմ. ոսկիի արժէքով չբաշխուելու հասնուած երկու հարիւր յիսուն հազար տասակներուն փոխարէն	50,000,00	Ճահոյ թիւերուն համար արուելիք հարիւրի 75ը	37,510,000
		Գանձարկանները. Ցան ենթադրելի պատկանած հարիւրի 17ը	8,500,000
		Գնչին և վարչութեան ծախքերուն փոխարինելու եղող հարիւրի 8ը	3,990,000
Ընդ.	50,000,000		50,000,000